

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6L

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Sióagárdi Zöld Márton tábornok nyilatkozata Spectator: Közgyűlési mozaik

A szélsőjobboldali Összeférhetetlenségi esetek

Irta: HÁMOS GYULA

lapok diadalmára, amellyel a Goga—Cuza kormány hivatalbalépését üdvözlük az utóbbi évek politikai életének legmegdöbbentőbb, de egyúttal legjellegzetesebb eseménye. Ezek a lapok mintha hirtelen támadt szellemi színvakságukban teljesen megfeledkeztek volna arról, hogy a jelenlegi Románia területén a zsidókon kívül magyarok is élnek és ezek a magyarok most éppoly reszkető félelemmel néznek bizonytalan jövőjük elé, mint a zsidók. Mintha hirtelen kiesett volna emlékezetükből az a sok vad, magyarellenes kirohanás, melyek Cuza professzor eddigi politikai beszédeit oly szomorúan jellemezték és mint ha a „Románia a románoké” jelszó nem azt jelentené, hogy a székelyek épúgy nem számítanak ebből a szempontból románoknak, mint a zsidók.

A csehszlovákiai katolikus magyarság egyik vezére és parlamenti képviselője már rádöbrent arra a tényre, hogy a romániai zsidóüldözéseket nyilván magyarüldözések is fogják követni és az ő fülébe talán már elhatolt a kolozsvári átfestett cégtáblák története. Ő arról is tud — amint ez nyilatkozatából kitűnik —, hogy az erdélyi zsidóság legjobbjai voltak részben a magyar eszme leglelkesebb harcosai és fenntartói. Talán még arról sem feledkezett meg a csehszlovákiai magyar szenátor, hogy az erdélyi magyar zsidóság szellemi vezére, Keeske-

Péntek este szent áhitatában elővesszük az Egyenlőséget, hogy a nyilas lapokból kiollózott szemlélyvényekkel kissé változtatossá tegyük az est hangulatát, bár nem értjük, miért kell ezeket minduntalan közölni a felekezeti közvéleménnyel. Talán, hogy fokozza a nyugtalanságot, vagy ingyen reklámhoz juttassa az ismeretlen lapocskákat?... A január 13-iki számban a nyilas cikkek helyett „A Kohner bárók kitérése” c. cikk ragadta meg figyelmünket, amely regisztrálja, hogy a zsidó felekezeti életben nagyhírű báró Kohner család tagjai testületileg hagyták el a zsidó vallást. A cikkből a következőket idézzük:

„A magyar zsidóság nem érdemelte meg ezt a magatartást éppen azoktól, akiket a legnagyobb tisztelettel vett körül, akiknek a

legnagyobb megtiszteltetéseket nyújtotta, de nem érdemelte meg ezt a pesti hitközség sem, mely a külső dekórumok nyújtásán kívül

„a Kohner-bankház összeomlásakor is elnézést mutatott a nehézségekbe jutott intézetel szemben, melynek pedig zsidó közpénzek voltak a gozozására bízva”

Köszönettel tartozunk az Egyenlőségnek, hogy ennek a ténynek közlésével alkalmat ad nekünk, hogy ismét foglalkozzunk az összeférhetetlenséggel, mely a hitközség vezetőségét sokszor igen közelről érinti. Az Egyenlőségnek nem utólag — szemrehányásképpen — kellett volna előhozni az idézett esetet, hanem rögtön tiltakozni kellett volna. Ha idejekorán rámutat, hogy a

méti Lipót nagyváradi főrabbi börtönt is szenvedett magyarságáért.

A szélsőjobboldal minderre nem akar emlékezni. Ő csak egyet lát, egyet hall, egyről tud: Romániában a jövőben üldözni fogják a zsidókat és efeletti elégtételében nyílt levelet intéz a magyarfaló Goga Oktáviánhoz, melyben üdvözli zsidóellenes intézkedéseit, szeliden, igen szordinósan figyelmeztetve őt arra, hogy azért a magyarokat ne bántsa.

A gyűlölet útjai valóban kiszámíthatatlanok és bennünket a szo-

morú tényekkel szemben csak az a hit vigasztal, hogy ott Erdélyben, a jövőtől való félelmében még jobban egybeforrott magyarság és zsidóság, mely csak a román kormány és a magyar szélsőjobboldal szempontjából magyar és zsidó, saját érzelmi alapján és saját megítélése szerint csak magyar, együttes küzdelemben, a magyar kormány és a Népszövetség hathatós segítségével meg fogja védeni írott szerződésekben és az emberiség íratlan törvényeiben lefektetett jogait.

hitközség elöljárói tisztége összeférhetetlen a hitközségi pénzekkel való manipulálással,

akkor bizonyára nem fordult volna elő ez a sajnálatos eset, hogy tekintélyes hitközségi közpénz veszendőbe ment. A noteszunkban feljegyzett összeget nem akarjuk itt leírni, úgyis eléggé ideges a felekezeti közélet.

Az összeférhetlenség illusztrálására előhozunk sok esetet, amely ellenkeznek bizonyos szabályokkal s anyagi kárt okoznak s rontják egyes intézmények egyenlegét.

Összeférhetetlennek tartjuk és a közérdekkel ellenkeznek, hogy a hitközség egyes vezetői orvos és egyéb hozzátartozóikat a zsidó intézményeknél helyezik el, aminek, szerintünk olyan színezete van, hogy nem önzetlenül foglalkoznak a hitközségi ügyekkel. Nem tudjuk az ilyen szellemet helyeselni, mely sokszor az illető intézmény rovására megy és így a színvonal csökkentésére vezet.

A másik összeférhetlenség amelyet noteszunkban nyilvántartunk az, hogy a hitközség most jubiláló kitűnő főtítkára igénybe veszi azt a kedvezményt, mely egy szegénysorsú szülőnek jár jeles előmenetelű gyermeke után. Ezt nem lehet mondani a főtítkára, ki köztudomás szerint, a hitközség legjobban dotált tisztviselője s így nem tartjuk indokoltnak, hogy a Zsidógimnáziumba járó jeles előmenetelű gyermek után *tandíjmentességet* élvezzen. Az az érzésünk, hogy a hitközség főtítkárának nem lett volna szabad igénybevenni ezt a nem jogos kedvezményt.

Vannak bizonyos iratlan erkölcsi szabályok, melyek kötelezők mindenkire, különösen azokra, akik egy valláserkölcsi közületben nobile officiumot, vagy esetleg jól dotált állást töltenek be.

A hitközségi alapszabályok sem az elnöknek, sem az elöljáróság tagjainak, sem a szakbizottságok tagjainak összeférhetlenségi eseteiről egy szóval sem emlékeznek meg, pedig ez olyan nagy jelentőségű, hogy az alapszabályok módosítását a legsürgősebb feladatnak tartjuk.

Ki felelős és ki térítette meg például a Kohner eset alkal-

mával elveszett hitközségi vagyont,

vagy az előfordult sikkasztásokról ki vállalta az anyagi és erkölcsi felelősséget? Ugyalátszik

Érdekes adatok a zsidó nevelés ügyéről

Két tanügyi statisztikai tanulmányunk bennünket zsidókat érdeklő adatait szedtük itt eszünkbe s nem rajtuk múlik, hogy a számok rideg világánál *igen szomorú képet nyerünk mi, magyar zsidók.*

Pintér Jenő, a budapesti tankerület kitűnő főigazgatója, évkönyvet adott ki az elmúlt 1936/37. esztendőről.

A budapesti tankerületben a zsidó középfokú iskolák száma 8, százalékban a tankerület összes középiskolái közül 6.5. Ezek a következőképpen oszlanak meg:

Iskola neve	száma	Tanulók száma
Fiúgimnázium (egyik a rabbiképzői)	2	571
Leánygimnázium	1	670
Tanítóképző	1	82
Polgári fiúiskola	1	427
Gyógyító-nevelő iskola	2	59
Keresk. szaktanfolyam	1	45
Összesen:	8	1854

Tehát 8 zsidó középfokú iskolánk, illetve tanfolyamunk van, 1854 nyilvántartott tanulóval.

Budapesten, az ország fővárosában tehát még ha akarja is, nem járathatja zsidó középiskolába gyermekét a szülő, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy csak egy fiúgimnázium, egyetlen polgári fiúiskola van, sem leányiskola, sem kereskedelmi iskolánk nincs.

Képet nyerünk az érdekes könyvből a zsidó középiskolások számáról is:

A 24.005 középiskolai tanuló közül zsidó 26.5%, a 2233 képzőintézetű tanuló közül 5%, az 5824 felsőkereskedelmi iskolába járó tanuló közül 24% és a 23.852 polgári iskolás tanuló közül 14% tartozik felekezeti körhöz.

A másik statisztikát dr. *Illyefalvy I. Lajos*nak, a Székesfőváros Statisztikai Hivatalának évkönyvéből vesszük és ez arra világít rá, *hány zsidó vallású tanerő van a fővárosnál?*

26 éve fennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDÍÓ-típusokat díjtalanul bemutatja az összes Részlet Csere Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbőr és sodronygyépet üzem. Speciális autógépezés, türelhelyek, kályhák, zárok, redőnyök készítése és szak-szerű javítása. Vendéggégyak csak la. kivitelben. kismodottan új anyagokból

Budapest, VII, Dob ucca 45. Tel.: 143-152.

senki, mert még most is azok a hitközség vezetői, akik alatt ezek az esetek előfordulhattak.

Azt hiszik a hitközség urai, hogy ezeket az eseteket, elfelejtette a közvélemény?

A f. v. tanszemélyzete	1909	1930	1936
Összes tanerő	2642	4090	4005
Ebből zsidó	213	235	214

A főváros tanszemélyzetében tehát összesen 214 zsidót találunk és pedig 84 férfit és 130 nőt.

Ezek a tanerők az egyes iskola-típusokat véve, a következőképpen oszlanak meg (a zárójelben lévő számok az iskolatípusban tanító összes tanerők számát jelzik):

Elemi iskolákban tanít 32 férfi és 98 nő, a *gazdasági, háztartási és gyógy-pedagógiai iskolákban* egy sem, a *polgári fiúiskolákban* 16 férfi, a *polgári leányiskolákban* 22 nő, a *reál-gimnáziumokban* 3 (50), a *leány-középiskolákban* 1 (16), az *iparostanonciskolákban* 4 (203), a *leány-tanonciskolákban* 2 (70), a *kereskedelmi tanfolyamon* 1 (21), az *ipar-rajziskolákban*, a *kertészeti szakiskolákban*, a *mezőgazdasági szakiskolákban* egy sem, a *fiú felsőkereskedelmi iskolákban* 27 (137), a *leány felsőkereskedelmi iskolákban* 4 (77), a *kereskedelmi szaktanfolyamon* 2 női tanerő (23), a *középiskolákat végzetek kereskedelmi tanfolyamán* egy sem (5).

Az érdekes számokhoz nem fűzünk magyarázatot, — beszélnek azok magukban is. (—er —nd)

A HÉT FILMJEI

Az ember néha téved a címe a legújabb magyar filmek, mely ezen a héten már bemutatásra kerül két előkelő filmszínházban. Az érdekes és mulatságos film *Daróczy József* produkciójában készült (ugyanebben a produkciójában készült annak idején a *Hotel Kikelet* és a *Pesti mese*), Rendezője *Gadl Béla*, főszereplői: *Tökés Anna, Dayka Margit, Csontos Gyula, Páger Antal, Gózon Gyula, Makláry és Maly Gerő.* A *Nosztaly fiú esete Tót Marival Mikszáth* Kálmán híres regényének filmváltozata is bemutatásra kerül ezen a héten. Az érdeklődéssel várt film *Harsányi Zsolt* szövegkönyve után készült és *Jávor Pál, Rajnay Gábor, Pethő Attila, Bilicsi Tivadar, Szörényi Éva, Komár Juliska, Kiss Manyi és Simor Erzsébet* a főszereplői.

Férfihezmenendők és nőülendők
forduljanak bizalommal a huszonhétosztendős fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához. Budapest, Rákóczi ut hatvanegy. Telefon. (Diszkrét, cégjelzésen levelezés.)

Nyilatkozat.

A Pesti Izr. Hitközség elnöke és több előjárója sajtópert indított a Zsidó Élet ellen a lap 1937. augusztus 14-iki számában „Virrad már” felirással és *Parvus* aláírással megjelent cikk miatt.

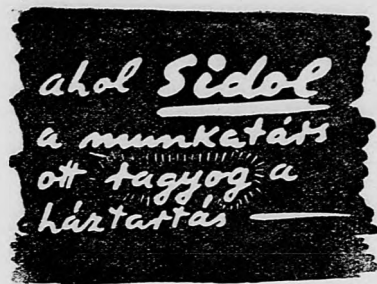
Ez a cikk szóvá teszi és kifogásolja, hogy a pesti izr. hitközség előjáróságában egyes tiszteltbéli állások évek hosszú sora óta ugyanazok személyek által vannak betöltve, holott a közérdek azt kívánná meg, hogy a váltó-gazdaság érvényesüljön és mások is sorra kerüljenek abban a megtiszteltetésben, amit az ilyen közfunkciók jelentenek s amelyre tiszteltreméltó ambícióval sokan és joggal áhítoznak. Ugyanazon állásoknak ugyanazok által szokatlannul hosszú időn át való elfoglalása gyanúsításokra szolgál alkalomul. Mellékes, hogy a mindjobban terjedő suttogásoknak van-e ténybeli alapjuk. E nélkül is megfer-tőzik a közéleti szellemet.

Dr. Patai József tanár, a Múlt és Jövő szerkesztője, többek között ilyen és hasonló jelenségek forrását a Pesti Izr. Hitközség elavult választói szabályzatában látja, mely lehetetlenné teszi, hogy az igazi közakarat érvényesüljön. Az ő ismert cikke nyomán és annak hatása alatt írtam én meg „Virrad már” című cikkemet. Most, nyugodtabb hangulatba elolvastva azt, úgy látom, hogy nagyon is elragadott a hév és olyan kifejezéseket használtam, melyek messze túlmennek azon a szándékomon, hogy a visszasságok megszűnjenek. A legnagyobb hiba pedig az volt, hogy a forgalomban levő gyanúsításoknak olyan visszhangot adtam, mintha kétségtelen tényekkel állnának szemben. Ezt őszintén sajnálom és indíttatva érzem magam arra, hogy ennek itt a nagy nyilvánosság előtt ünnepélyesen kifejezést adjak.

Ötvennégy éve vagyok a felekezeti sajtó munkása: mindig a szeretet és igazság fűtötték szerény tollamat és az inkriminált cikk megírásánál is egyedül a zsidó közélet tisztaságának előmozdítása vezetett és harag vagy gyűlölködés távol állottak tőlem. Ezeket az indulatokat soha nem ismertem. Midőn ezt a nagy nyilvánosság előtt önként kijelentem, szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy a sértettekkel nem tár-

galtam és az elégtételt azoknak az uraknak, akikhez különben a gyanúnak még árnyéka sem férhet, minden befolyástól mentesen adom meg szerzői minőségem felfedésével az annyira kívánatos béke érdekében.

Budapesten, 1938. jan. hó 10.
Dr. Berényi Sándor.

A múlt érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLÓSI SOMA

A buda-ujlaki eruv

Tekintetes Városi Tanács! Alulírott valamennyien Buda-Újlakon lakó zsidók, a tekintetes Városi Tanácsnak tisztelettel előterjesztik, hogy miután a zsidó vallástörvények értelmében tilos a zsidóknak szombat napján valami tárgyat a házon kívül vinni és ez a legnagyobb kényelmetlenségeket okozza, amellettréndkívül sok kiadással jár, mivelhogy a feltétlen szükséges dolgok vite- lére, keresztényeket kell felfogad- nunk. Ezen nehézségek bizonyos berendezések felállításával, melyek sem az utcáknak, sem a házaknak, hova azok kerülnek nem okoznak legkisebb kárt, vagy hátrányt, rendezhetők volnának.

Előterjesztjük tehát a tekintetes Tanácsnak azon kérésünket, hogy a fenti hátrányaink megszüntetésére saját költségeinkre ilyen korlátok felállítását engedélyezni méltóztassék, mely kegyes védelemért hajlandók vagyunk évi 6 frt-ot befizetni.

Kérésünk kegyes teljesítéséért folyamodva, maradunk,

mély tisztelettel

a tekintetes Városi Tanácsnak
hűséges alázattal

Újlakon, 1800. március 29-én.

Az összes Újlakon lakozó zsidók
Ehrwald Mayer s. k. az itteni
összes zsidók nevében.

Erre a német nyelvű folyamodásra a következő rövid, de velős végzést vezették rá a magistrátusnál:

„Dieses Gesuch kann nicht gewilliget werden. Ex sessione Magtali Buda. Die 28-a July. 1800 celebr. Pr. Stadt Kanzlei.”

Az egész berendezkedés nem volt más, mint két rúd között ki-

feszített drót, az utcák végén. Aminő antenna képében ma ezrével látható. Mégis a megtagadás álláspontjára helyezkedett a német burgerekből álló magistrátus.

Bécsi kedélyességek

Mária Terézia korában Boscovitz Dávid és Israel Abraham óbudai nagykereskedők, rendszeresen látogatták a bécsi vásárokat és ottan évente több, mint 100.000 forintnyi bevásárlásokat végeztek. Az iránt folyamodtak a legfelsőbb hatósághoz, hogy szabadjon nekik a vásáron az általuk bérelt bolthelyiségekben lakni és étkezni, mely kénytelenek legye- nek a zsidók részére kijelölt házakban levő piszkos traktériákban lakni és enni.

Az 1771. évi január 7-iki udvari kegyes leirat, úgy vélte, hogy úgy a zsidó, mint a rákereskedők ilyen- kérelmét teljesíteni lehetne. Az alsóausztriai tartományi kormány erre megjegyezte, hogy ilyen- nű javaslatot a rácokra és török zsidókra nézve már négy év előtt tett, de még elintézés nem érkezett le. Az udvar válasza az volt, hogy: megmaradunk mégis a fennálló rendnél.

A mostani állapotok felett is sok szempontból elkeseredő utókor már csak mosolyogni tud afölött, hogy az uralkodóig jutott fel és évekig tartó hivatalos eljárások, megfontolások tárgya lehetett, hol aludjon és egyék Boscovitz Dávid és társa Óbudáról. Olyan alkalomkor, mikor vagyont kitevő összegeket juttattak az osztrák és bécsi iparnak. De a bécsi zsidók elnyomatása ebben az

időben oly súlyos volt, hogy még az ilyen lapáliákat is kormányzati feladatnak tekintették. Csak a török zsidókkal bántak enyhébben, mert azok szabad járását-keelését 1718 évi passaroviezi béke biztosította.

Moson

1738-ban egy zsidó család lakott Mosonban éspedig *Joseph Gerstl* nevű családfővel. Volt felesége, két gyermeke, egy szolgálja. Alatlállománya két ökör, két tehén, egy borjú. Születésének helye nem ismeretes. Lakott Rimanóczy Antal és Jeszenák Pál birtokos nemes urak kuriájában. Bőrökkel és szövetekkel kereskedett.

A Rimanóczy—Jeszenák kúria az a ma is meglévő terebélyes ház a régebbi Zsidó-utca, most Östermayer-utca elején, az Arany Angyalhoz címzett vendéglő mellett. Az utca korábbi neve is mutatja, hogy ott és pedig abban a házban laktak az első mosoni zsidók. A már jelentős hitközségeket képezett Rajka, Oroszvár és Köpcesény megyebeli községekből költöztek be jóval később a többiek.

Joseph Gerstl valószínűleg a Bécsből vagy Ausztriából kiüldözött zsidók közé tartozott, mert ilyen nevű család volt ottan és az üldözöttek közül sokan herceg Eszterházy birtokain és azok környékén találtak új hazát. Az ezen uradalmak hatósága alá tartozó boldogasszonyi temetőben még most is vannak sirkövek, melyeken a felírás jelzi a Bécsből való elüldözést és ugyanott a Gerstl név gyakori volt.

Én mondom és te add tovább

Várnai Zseni új verses könyve viseli ezt a szép, büszke és öntudatos címet. A költőnő minden műve irodalmi esemény és nincs költőink közül senki, aki népszerűségben fölvenné a versenyt ezzel az őszinte, keresetlenhangú költőasszonnyal. — Olyan szívemarkoló hangot talál az anyai szeretet ecsetelésére, hogy azzal csak az ófrancia népballadák versenyeznek. De a költőnek nem dícséretre van szüksége, hanem arra, hogy kötetét megvegyék és olvassák. E versek — bár nincsenek benne nagyhangú frázisok — a legalkalmasabbak a nőgyesületi kultúresték műsorára. Minden zsidó kulturösszejevetelen — ahol műsor van — szavalni kellene ezekből a szép költeményekből. Külön dícsősége a zsidóságnak, hogy a család-, gyermekszereket és a béke nagy magyar nyelvű költőasszonya a zsidóság soraiból került ki.

— r. — nd.

„Nem szándékozom együttműködni a pesti hitközség jelenlegi rezsimjével“ — mondja Zöld tábornok

Néhány hét óta furesa és hihetetlen hírt kolportáltak a pesti zsidóság köreiből, mely méltán keltett mindenütt megdöbbenést. Nem kevesebről akartak tudni a hirhordozók, mint arról, hogy siógárdi Zöld Márton tábornok, a hős zsidó katoná, a magyar zsidó közéletnek ez a kiváló és méltán ismert népszerűségnek örvendő tagja — *el akarja hagyni ősei vallását.*

Utánajártunk a hírnek és megállapítottuk, hogy a szállingozó híreknek az adott tápot, hogy a tábornok, aki azelőtt a Pesti Izraelita Hitközség minden életmegtérítéssel kivette részét, péntek esténtként, szombat délelőttöként és ünnepnapokon ott ült a dohányutcai templom fenntartott helyén az utóbbi időben sehol sem látható.

Mi, akik tapasztalatból ismerjük Zöld tábornok mély zsidó érzését, gerincességét és megalkuvást nem ismerő bátorságát, természetesen első pillanattól kezdve tisztában voltunk azzal, hogy a hírnek semmi alapja nincsen. Mégis szükségesnek tartottuk, hogy felkeressük a tábornok urat és magát kérdezzük meg: mi igaz a szállingozó hírekből.

— Természetesen egy szó sem igaz — válaszolta kérdésünkre a tábornok úr. Ugyanolyan jó zsidó vagyok, mint voltam. Éppúgy tanulmányozom most is a bibliát, mint eddig. Egész egyszerűen arról van csak szó, hogy *nem szándékozom a pesti izraelita hitközség jelenlegi rezsimjével együttműködni...!*

Eddig a nyilatkozat. Ugy érezzük, kommentár nem is kell hozzá...!

Érdekes indítvány a barmicva ifjak előkészítéséről a budai hitközség előtt

A budai izr. hitközség legutóbbi közgyűlésén *Gesztes Ferenc* képviselőtestületi tag indítványt terjesztett az előjáróság elé, mely a *hitélet mélyítése céljából* bizonyos intézkedések foganatosítását kí

vánja. Ezeknek az intézkedéseknek sorában igen megszívlelendők és jelentőségteljesek azok, melyek a barmicvó ifjak előkészítésével és a barmicvóval kapcsolatos teendőkkel foglalkoznak.

„Az ifjúság nevelése és vallási áhitatba való bevonásának legjelentősebb része“ mondja indítványában *Gesztes Ferenc* a *barmicva felavatás*. Az eddigi tapasztalatok szerint csak a tehetősebb hitestvérek fiai járulhattak a Tóra elé, mert a Maftir előkészítése (új ruha, tefilintalisz stb. beszerzése, esetleg megvendégelés) annyiba kerül, hogy egy szerényebb jövedelmű ember nem engedhette meg magának. Erre való tekintettel mondja ki az előjáróság, hogy a barmicvó előkészítését *központilag* intézi, a szerződés, illetőleg tanügyi előjárók, a hitoktatók, illetve az anyakönyv alapján összeíratták esetről-esetre a 13. évüket betöltött ifjakat és szülőiket hivatalosan értesítik, hogy mikor és melyik kerületbeli templomban járuljon az ifjú a Tóra elé.

Ezekután még *ingyenes barmicva tanfolyamok* felállítását kívánja az indítvány, továbbá azt, hogy a szerényebb ifjak esetleg ruhát, de mindenesetre taliszt és tefilint kapjanak a hitközségtől.

M. N. B. 911. e. a

AUTOCAR WIENBE

Menetidj: P 27.-

1938 január 30-tól február 2-ig

Útlevel nem szükséges!

4 napos utazások összköltsége fenti uttal kapcsolatban

WIEN . . . . . P 57.-

MÖNICHKIRCHEN „ 59.-

SEMMERING . . P 72.-

RAX-OTTOHAUS „ 76.-

Felvilágosítás:

A ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatalában
Budapest, VII., Erzsébet-körút 18.
Telefon: 136—361.

A Zsidó Élet

**minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!**

Milyen legyen a zsidó munkaközösség?

Irta: DÉNES BÉLA

Juhász-Junger minapi válszához csupán pár mondatnyi megjegyzésem van. Juhász-Junger túlságosan optimistának tart. Valójában nem is vagyok olyan optimista, de aki közösségi munkát akar végezni, annak optimizmus nélkül nem is lehet mozdulni! A másik megjegyzésem a zsidó munkaközösségre vonatkozik. Ennek fontosságát hosszú-hosszú idő óta olyannyira átéreztem és átérzem, hogy első voltam, aki a zsidó munkaközösséget megcsináltam, mégpedig már másfél évvel ezelőtt. Összehívtam akkoriban barátokat, érdeklődőket, olyanokat, akik komolyan látszólag törődni a zsidók eljövendő sorsával, magyarsághéli szerepével, megcsináltuk a Mezei Mór Munkaközösséget, alaposan kidolgoztuk s elfogadtuk az alapszabályokat s első munkánkat az Oreczy-ház szociográfiai feldolgozásával akartuk megkezdeni. Talán még nincs itt az ideje annak, hogy feltárjam, miért nem tudott dolgozni, talpraállani ez a mozgalom. Azóta, részben a Mezei Mór Munkaközösség egynéhány tagja, részben új emberek, új munkaközösséget alapítottak, mely első munkájának Óbuda szociográfiai főlvételezését tűzte ki. Ez a munkaközösség sem bírt azonban az elindulásnál továbbjutni, enyémel azonos okok miatt. Ezt azonban már csak hallomásból tudom, mert szinte természetesen, hogy engem, aki az egész zsidó munkaközösségi mozgalmat elindítottam, mégcsak meg sem hívtak.

A romániai események talán intő jelként hatnak. A zsidó munkaközösséget a legsürgősebben meg kell indítani, csak egy abszolút komoly tudományos munkát végző munkaközösség bizonyíthatja be az antiszemita vádaskodások alaptalanságait. Juhász-Junger helyesen mondja, hogy okvetlenül részt kell vennünk a magyar fiatalok tavaszi első segerszemléjén s azon csakis egy komoly munkát felmutató zsidó munkaközösség kiküldöttei vehetnek részt, nem pedig kétesértékű munkát is alig végző ifjúsági elnökök, vagy fejbőlintó jánosok.

Eppen ezért, a Zsidó Élet útján felszólítom azokat a zsidó intellektüeleket, akik nem vezérkedni akarnak, hanem komoly és konok munkával súlyos, mondhatnám történelmi feladatot teljesíteni: jelentkezzenek sürgősen! Most már egyedül tőlük függ, megindulhat-e a Mezei Mór Munkaközösség s hivatkozhatik-e majd a magyar fiatalság plénuma előtt joggal arra: ez a munkaközösség egyedüli letéteményese a magyar zsidó fiatalság értékeinek.

De milyen legyen egy zsidó munkaközösség? A Prohászka-munkaközösségek megszabták a katolikus munkaközösségek jövendő útját s így a zsidó munkaközösség is csak olyan alappal indulhat, mely hosszú évtizedekre megszabja minlen zsidó közösségi munka útját. Azt hiszem, hogy a megalakult Mezei Mór Munkaközösségek kátéja, melyet az 1936. június 19 és 25-én tartott üléseken fogalmaztunk meg véglegesen, már bevezető mondataival tanuskodik amellett, hogy alkotói jól látták a maguk elé kitzított célt s azt iparkodtak a lehető legjobban szervezettel is megközelíthetővé tenni. Sőt, történelmi éleslátásukat az azóta eltelt másfél esztendő és különösen a mostani események, sajnos, a legteltesebb mértékben igazolták. A Mezei Mór Munkaközösségek szervezeti szabályának bevezetése ugyanis ezeket mondja:

„Áthatva attól a tudattól, hogy a Magyarországon jelenleg folyamatban lévő rendszerváltozásnak nálunk, zsidóknál is gyökeres átalakulást kell maga után vonnia: megalkottuk a Mezei Mór Munkaközösségek szervezetét. A MMM lesznek hivatva megoldani a magyar zsidóság átalításának kérdését. A MMM termelik ki, nevelik fel azt a zsidó vezetőréteget, mely felelősségének és elhivatottságának tudatában, az elméleti és gyakorlati tudnivalók megszerzése után, önkéntesen vállalt, de szigorú fegyelemben elvégzett közösségi munkássága alapján átvetheti majd az egész magyar zsidóság új alapokon történő szervezését és vezetését s ezzel lehetővé teszi, hogy a magyar zsidóság

Kedvezményes utazás
Purim és Pessah alkalmából

PALESZTINÁBA

TRIEST^{ből} és GENOVÁ^{ből}

február 13-tól április 9-ig

vissza PALESZTINÁ^{ből}

március 23-től

május 5-ig

hetenként

Esperia
Galilea
Gerusalemme
Marco Polo
hajókkal.

Felvilágosítás és prospektus:

ADRIATICA

Tengerhajózási Társaság

magyarországi vezérképvisellete, BUDAPEST

VII., Thököly-út 2. IV., Váci-utca 4.

harmónikusan illeszkedik be a magyar nemzet s ezen keresztül az egyetemes emberiség testébe. A MMM feladata a zsidó tömegek zsidó öntudatának, vagyis, ami ezzel egyértékű: zsidó hitbéli s etikai szemléletének fölélesztése s erősítése a régi gyökerek kutatása s megtisztítása által, a zsidóságnak, mint vallási élménynek s rendszernek világos megkülönböztetése minden más társadalmi és gazdasági rendszertől. Egyedül ez lehet az útja annak, hogy a zsidó gondolkodást és etikumot egyre magasabbra emeljük s az az egyedül kívánatos helyzet álljon elő, hogy a zsidóság tömegeit a szellemi vezetők s ne a pénztől, világi hatalomtól, erőszaktól megfertőzött gazdasági vezetők irányítsák. Egyedül így lehetünk hasznosakká Magyarország testében s egyedül így s ezzel küzdhetünk a magyarországi s nemzetközi antiszemizmus ellen.

Generációk bűneit akarják helyrehozni a MMM s ez csak úgy lehetséges, ha tagjaik munkájukat szigorúan átgondolt terv szerint, szigorúan meghatározott szervezési szabályzat alapján, a központtal történő szoros közreműködés útján végzik... Hogy miképpen képtelte a munkaközösség szervezettel a működést, arról majd legközelebb.

(Folytatom.)

A SZIDRA MARGÓJÁRA JISZRÓ

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Vájóaber előkim esz kól hádevórim hóélék lemor”. — S szólá Isten mindezeket az igéket, mondván: „S kövfekeznek a színaji igék”. Tisz-táznunk kell a színaji kinyilatkoz-tatás mibenlétét. Mert hiszen a Szin-aj előtt is volt már istenismeret. A Tóra első könyve át meg át van szöve az Örökkévaló ismeretével. Úgy vélik, hogy a helyes megoldás az, hogy isteni kinyilatkoztatás volt már a Szinaj előtt is.

Még pedig személyi, benső *intui-ció* isteni kinyilatkoztatás. A nagy alkotás az Alkotó létezését sugározta az emberi lélekbe. A zsolnári ige módiára: „Hásomáim mőszaprim kövöd el — az egek beszélik az Isten dicsőségét”.

A színaji kinyilatkoztatás külső, *tárgyi* isteni kinyilatkoztatás volt, amelyre szükség volt azért, hogy egy tapasztalati tény, egy élmény révén ismerje meg Izrael az Istent, hogy ez a hit soha meg ne rendül-jön, soha el ne halványodjon benne. (Ezzel megoldást nyer Juda Halévy-nek Ibn-Ezrához intézett kérdése, hogy miért nem a világteremtésbe kapcsolódik bele, az első ige miért nem szól így: „Én, az Örökkévaló, vagyok a te Istened, aki teremtet-tem az eget és a földet?”) Itt látjuk szembetűnően, hogy mit tett Izrael az emberiségért. Megszabadította egy kezdetleges, gyermekes isten-ismerettől s megajándékozta egy mélyreható, mindenható-ság glóriájában sugározó, a szeretet és szentség fényében tündöklő isten-ismerettel. És ezzel egyidejűleg ször-nyű, förtelmes, borzalmas tévelygés-ekből mentette meg az emberiséget. Elegetdől rámutatunk az igére: „Ivadékdoból nem adj a Moloch-nak”. Továbbá megtanította az emberiséget a családi élet szentségére. Megtanította a magántulajdon szent-ségére. Az emberi élet becslésére.

S mit kapott Izrael az emberiség-től? Tudjuk. S mit kap most? Az is tudjuk. Sajnos, nagyon is érezzük testünkön lelkünkön. De tudnunk kell, hogy a mi szövetségünk az Örökkévalóval nem időleges szövetség. Nincs az idő múlásának a változó hangulatnak alávetve. „Föllállitom az én frigvemot közöttem s közötted — mondá az Örökkévaló Abrahámnak, akivel ezt a frigvet leg-elsőször megkötötte — s az utánad való ivadékok között... Örökszövet-ségül...” Az idő viszontagságai s fordulatai ezt a szövetséget nem érintheti. Az időnek árjai lehetnek kristályosak, lehetnek zavarosak, szennyesek, viharosak, el kell feled-jüként hőmpölvőbeniük, anélkül, hogy hitünkben érinthetnének bennünket, mert a mi szövetségünk Istenünkkel örök, változhatatlan.

Bélyeg

46 bélyegalbum 4 levezető ére-
lédek...
ABONYI JENŐ bélyegkeresé-
dése, Budapest, IV. Váci-ut. 45
szám. Telefon: 186-336.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A német zsidóság

legfelsőbb szerve, a Reichsvertre-tung kiáltvánnyal fordult a Harmadik Birodalom kormányához és az ország zsidó lakosságához, melyben többek között ezeket mondja: „Az összességében nagymértékben előre-gedett német zsidóságnak tekinté-lyes része nem alkalmas a kivándor-lásra és életét Németországban kell befejeznie. Ha azt akarjuk, hogy ne szoruljon rá a közjótékony-ságra, úgy lehetővé kell tenni szá-mára, hogy ne záruljanak be előtte teljesen a kereseti lehetőségek for-rásait. De a rendszeresített kiván-dorlás folytatása — már pedig a be-vándorlás kapuit egyedül ez tartja nyitva számára — is csak akkor le-hetséges, ha a német zsidók kereseti lehetőségeinek határát nem szűkítik még jobban meg. Míután a zsidó-kat már kizárták az állami, társadalmi, kulturális életből és az összes vezető gazdasági pozíciókból, most már arra kérjük a kormányt, hogy vessen végre gátat kereseti lehetőségei további esökkenésének. Remél-jük ezenkívül, hogy nem fogja a kormány lehetetlenné tenni azt sem, hogy a kivándoroltak és az ittmaradottak érintkezést tartsanak fenn egymással.”

A román helyzet

egymásután készíti megmozdu-lásra a világ zsidó szervezeteit. A Zsidó Világkongresszus végrehajtó bizottsága emlékiratot nyújtott át a Népszövetség főttitkáranak, Avenol-nak, melyben azt követeli, hogy a Népszövetség biztosítsa a román zsidók eddigi jogait és ebből a cél-ból mondja ki erre a tárgyra a sü-gősséget. Az emlékirat 12 nyomtatott oldal terjedelmű, 100 oldalas melléklet tartozik hozzá, mely statisztikai adatok alapján tárja fel a román zsidóság helyzetét és felsorolja Goga miniszterelnök zsidóellenes intézkedéseit.

A francia frontharcosok

soraiból a legszebben dekorált volt világháborús katonák, akik hősiességükért a legmagasabb katonai kitüntetést, a „Medaille Militaire”-t kapták meg, táviratot intéztek Károly királyhoz, aki szintén ennek a kitüntetésnek tulajdonosa, melyben emlékeztetik arra a közös küzdelemre, melynek létét a mai Románia köszönheti és arra kéri, ne en-

gedje meg, hogy zsidó családok ez-rei essenek egy kegyetlen, igazságtalan és embertelen sors áldozatául.

Micescu román külügyminiszter

aki jelenleg Genfben tartózkodó nyilatkozatában, melyet a világ-sajtó képviselőinek adott a zsidó kisebbség helyzetére vonatkozóan, következőket mondotta: „Ebben a tekintetben a félreértések egész sorát kell eloszlatnom. A zsidó kisebbség kérdésében Románia teljesen és főkéletesen a szerződések alapján áll. Egész egyszerűen arról van szó, hogy tisztogatást vigyünk keresztül a saját portánkon, de ez a tisztogás senkit nem érint, akinek jelenlétét Romániában szerződések bizto-sítják. Van azonban Romániában egész tömeg olyan személy, akinek tartózkodási jogát vizsgálat tárgyá-vá kell tenni. Ezek vándorló Romániának, nem pedig olyanok, akik román földön születtek. A szerződések, melyeket a külfölddel kötöttünk románokat védenek, nem pedig vendégeket, akiknek kérdését magunknak kell megoldanunk. Örömmel üdvözlénk Genfben egy erre vonatkozó nyílt megbeszélést. Akkor majd ki fog derülni, hogy ez az egész kérdés kizárólag Románia belső ügye, mely nem érint senkit, aki román földön született.”

Goga miniszterelnök

szintén leszögezi a „Daily Telegraph” tudósítója előtt tett nyilatkozatában, hogy Románia nem fogja megszegni a kisebbségi szerződéseket; kénytelen azonban a háború után bevándoroltak ellen, akik részben Galiciából, részben Magyarországról özönlöttek az országba, megfelelő intézkedéseket tenni, melyek fogantatásánál a Harmadik Birodalom külön elbírálás alá esik. Körülbelül félmillió emberről van szó, akiknek elhelyezésénél számít a Népszövetség segítségére.

Vilma királynő-ut 8. szám. Öröklakásos

4 szobás garson, 1 szobás háló, 2 szobás, 3 szobás 4 szobás komfortos öröklakások eladó! Egy-egy-épü-letében is eladó. A vételár 40 százaléka kész-pénzben fizetendő ki: 60 százaléka pedig 5 fél-zála-lékos netto kamat mellett 15 év alatt törleszthető. Lakások lejegyezhetők: Bauer és Schmitterer mű-építésként íródszámban, Kossuth Lajos-utca 3. III. 8. (Telefon: 185-402.) Minden nap délután 4-6-ig.

Közgyűlési mozaik

A Pesti Izr. Hitközség képviselőtestülete vasárnap tartotta idei költségvetési közgyűlését, amelyen a költségvetésről is esett szó. Elfogadták. De persze körüle keletkezett kis vérszegény vita és maga a megosztás már csak a közgyűlés vége felé került sorra, megelőzően más, valóban nagyjelentőségű kérdések foglalkoztatták a közgyűlést.

1.

Mindenekelőtt az ellenzék álláspontjáról is csak helyesléssel, sőt elismeréssel kell megemlékeznünk arról az öntudatos és szerencsésen megreformált deklarációról, amelyben a hitközség elnöke és az ő szavain keresztül a magyarországi zsidóság állást foglalt a magyarság és a zsidóság ellen elkövetett romániai jogfosztásokkal és üldözésekkel szemben. Az emberiség nyugateurópai fényességű eszméinek tiszta világosságában megdöbbenéssel és fájdalmas ámulattal állunk meg a romániai események előtt és testvéri szolidaritással nyújtjuk együttérzésünk jelül kezünk mindazok felé, akiket Romániaiban akár magyartoltak, akár zsidóvtoltak miatt, vagy épen séggyel mindkét okból jogaiktól megfosztanak és üldöznek. Fáj ez nekünk, mint magyaroknak és fáj, mint zsidóknak. Pedig örömmünnepe lehetne ma a magyarországi zsidóságnak, hiszen hetven éves fordulója van az idén annak, hogy az emancipáció törvényvé lett. De nincs örömmünnepiünk! Egyrészt magyar és zsidó véreink romániai sorsa miatt, másrészt, mert a zsidóság élete ma Magyarországon is gonderhelt és megpróbáltatásokkal teli. Hiszen ellenségeink a magyar alkotmány integráns részét tevő emancipációs és recepciós törvényeinket és a bennük biztosított polgári jogegyenlőséget is szeretnék vitássá tenni és megingatni. De akik az örök emberi jogok nevében tiltakoznak a romániai magyarság jogaitól való megfosztása ellen, azok ugyanezeket az örök emberi jogokat nem tagadhatják meg más néprétegektől és felekezettől sem! — tesszük mi hozzá a hitközségi elnök gondolatmenetéhez —, mert különben nem lehet joguk azokra hivatkozni sohasem. Nem követelhet jogegyenlőséget az, aki maga is vét ellene! Ha nem is élezte így ki a következményeit az elnöki beszéd, gondolatmenete mégis ezt a következtetést involválta.

Okos volt, szép volt ez a beszéd és főképen nemes hangú — elismerjük! *De... sajnos, van egy „de”.* Mennyivel okosabb, szebb és nemesebb hangú beszéd benyomását kelthette volna, ha szájunk ízet nem keserítette volna el az a tudat, hogy *aki a zsidóság számára a polgári jogegyenlőséget harcosan és dacosan követeli és védi, az a saját hitközségében harcosan és dacosan ellenáll minden olyan törekvésnek, mely a polgári jogegyenlőséget a felekezeti közéleten belül is következtesen megakarja valósítani.*

Kár! Nagy kár! És kár, nagy kár, hogy *aki a maga deklarációjának*

erejét kritikai okfejtéseiből meríti, az a vele szemben alkalmazott kritikát egyáltalán nem bírja el. Igazán kár!

2.

A közgyűlésnek két másik szép és értékes mozaikdarabja volt: *Vérszi Józsefnek elnökhelyettesi választása és az ő beszéde, (A kettő nem egyszerre történt. Beszédét az elnöki deklaráció után mondta el, megválasztása pedig a közgyűlés végén volt. De a két momentum Vérszi József egyéniségének jelentőségében egy és ugyanazon érték aktív és passzív formájává lett.) Vérszi József — amióta a mai generáció az eszét tudja —, mindig vezetett egyénisége volt a magyar zsidóságnak. Az volt anélkül, hogy választási többség vagy egyhangú szavazás alapította volna ezt meg. Erre neki nem volt szüksége sohasem. Mint ahogy a nap fénye saját maga ragyogásával véteti magát észre és nem szorul rá a kis holdak és csillagok rávilágító vendégfényére, úgy az ő lucidikus elméjének sem volt sohasem szüksége arra, hogy átütő és hódító erejét gyűlések és választások hangerősítő apparátusai segítsék diadalhoz. A mostani — természetesen — egyhangú megválasztás is azért történt, mert nem neki van szüksége arra a piedesztálra, amelyet a hitközség elnökhelyettesi tisztje jelent, hanem a hitközségnek van szüksége arra, hogy azt a tisztiséget Vérszi József azzal, hogy elfogadja, piedesztállá avassza. Vérszi József a hitközség elnökségében azt jelenti kifelé és befelé egyaránt, azt juttatja kint és bent mindenkinek eszébe, hogy a zsidóság lényegében szellemiséget jelent, etikai és intellektuális kultúrát, mely terem és érlel, nemesít és feleml. Közgyűlési beszédében, amelyet az elnöki deklarációhoz fűzött és amelyben arra figyelmeztetett, hogy polgári jogaink védelméért harcot, küzdelmet is vállalnunk kell, a hazafias és vallásos erések a prófétai fájdalom izzásában, de a legeurópaibb kultúra legnemesebb veretével jutottak kifejezésre. Az egész közgyűlés szavainak varusa alá került és kerültünk mi is — a közgyűlésen kívül!*

De... sajnos, van egy „de”! Ha már a hitközségnek szüksége van Vérszi József tekintélyére és nevének súlyára, miért kapcsolódik nevéhez az elnökhelyettesi tisztje tisztán dekoratív jellege? Kár! Nagy kár! És kár, nagy kár, hogy csak most és nem már jóval régebben került arra a sor, hogy Vérszi József a hitközség élén irányítsa a magyar zsidóság ügyeit. De így is reméljük, hogy Vérszi József, aki egy küzdelmes, de eredményekben gazdag életet töltött el a közvélemény és az igazság szolgálatában és aki a maga nagy, páratlan publicisztikai sikereit ragyogó tehetségén túl mindenek fölött a kritika szabadságának köszönhetette, oda fog hatni, hogy felekezeti közéletünkben jogaihoz és szóhoz juthasson a kritika és hogy a hatalom ne kerekedhessék a közérdek fölé...

3.

Egy másik mozaik-darab: *Vida Jenő és utána Buday-Goldberger Leó felszólalása. Vida Jenő szavainak az volt a lényege, hogy ő felvirradást, bizakodást hirdet és Buday-Goldberger Leó sem lát okot a sorvasztó csüggedésre. De azért azal is számolnak, hogy esetleg harcra is el kell szánunk magunkat, hogy birtokállományunkat, polgárjogainkat megvédjük. Okos és bátor beszéd! De... sajnos itt is van egy „de”!* Félünk, hogy mostani optimizmusunk ép úgy nem fog tudni a zsidó tömegek szívében erőre kapni, mint ahogy a VI. községkerületi múlt nyári közgyűlésén a Vida Jenő által akkor képviselt pesszimista fel fogás sem tudta — hála Istennek — megingatni a zsidó tömegek bármily gyöngye bizakodását is. Kár, mindenestre nagy kár, hogy ilyen csekély a kontaktusuk a magyar zsidó tömegek lelkével, amely ilyeneképp nem is szolgálhat adekvát Resonanz bodenül.

4.

És végül a sok közül még csak egy utolsó: *a hitközségi választójog kérdése! Az „ellenzék”* egy szerény szónoka, cionista vezetőférfiú meginterpallalta az elnököt, mi lesz már a hitközség tagjainak választójogával, készül-e a reform? Ugy halljuk, az eddig méltóságteljesen viselkedő elnök e kérdésre egy kicsit kiijött a sodrából, idegeskedni kezdett. Ingerült hangon, quasi rendreutasítón figyelmeztette a szónokot, hogy minek hozzák elő minduntalan ezt a kérdést?! Ő már megmondta néhány-szor, hogy a reform meglesz! Hagyják azt békén, mert ő többé nem is válaszol ilyen kérdésre (!). Még van idő bőven a reformra. S ha majd eljön az ideje, az akkori viszonyok és körülmények figyelembevételével fogja azt megvalósítani. Azután olyasmit mondott még, aminek az volt az értelme, hogy „nekünk golyó van a hasunkban, semmi kedvünk most választójoggal foglalkozni”.

De... sajnos, itt is van egy „de”! Az elnök úr — bocsanát! — egy kicsit meggondolatlan volt. Nem gondolta meg, hogy a golyó sokkal inkább van a zsidó tömegek hasában, mint a — vezetőkében. S ha ez a tömeg mégis azt követeli folyton, golyóval a hasában is, hogy ha van, adják meg neki a zsidó felekezeti közéletben is a titkos és arányos választójogot, akkor legalább is nem illik erre a golyóra hivatkozva azt mondani, hogy: *majd...!* Kár, igazán nagy kár, hogy ilyen nyíltan elárulja félelmét a titkostól és arányostól! Ha eddig hihette is valaki, hogy a hitközség mai vezetősége a pesti neológ zsidóság többségének bizalmát bírja, most már ezt próbátét nélkül sem hiheti. Mert akkor miért félnének tőle? És kár, igazán nagy kár, hogy amikor folyton összefogásról és egvételről deklamálnak, akkor a választójog kérdését egy *majd*-dal intézik el, holott a választójogi reform megvalósításával egykettőre nyélbe lehetne ütni azt a bizonyos „összefogást” is!

Kár..., valóban kár, kár!

Spectator

HIREK

NAPTÁR

1938 jan. 21. péntek. — Sevát 19 (szombat bejöv.: 4.15) — jan. 22. szombat — Sevát 20 (hetiszakasz: Jiszró, a tíz ige, haftóra: Bismász mosz hamelech, szombat kimen: 5.15). — jan. 23. vasárnap, — Sevát 21. — janu. 24. hétfő — Sevát 22 — jan. 25. kedd — Sevát 23, — jan. 26. szerda — Sevát 24, — jan. 27. esütörtök — Sevát 25, sovevim — jan. 28. péntek — Sevát 26, (szombat bejöv.: 4.25) — jan. 29. szombat — Sevát 27, (hetiszakasz: Mispótím, haftóra Hadóvor elohim, újhold kihirdetése, szombat kimenet: 5.25) — jan. 30. vasárnap — Sevát 28. — jan. 31. hétfő — Sevát 29, Jom kipur kóton — február 1. kedd — Sevát 30, ros chódes adar, első napja — febr. 2. szerda — Adar 1. ros chodes második napja — febr. 3. esütörtök — Adar 2. sovevim. — febr. 4. péntek — Adar 3. (szombat bejöv.: 4.35)

*

— **Családi hír.** Fényesnek igérezközö barnievő-ünnepély lesz most szombaton. Eppler Sándornak, a nagy pesti neológ hitközség főtítkáranak fiát fogják barnievővá avatni a Saszchevra-templomban.

— **Prof. David Prato római főrabbi** kapcsolatban az a téves hír terjedt el, hogy lemondott állásáról és már el is hagyta Rómát. A minden alapot nélkülözö hírrrel szemben szükségesnek tartjuk közölni, hogy a római hitközség kiváló főrabbija január 4-én három heti távollét után visszatért Alexandriából, ahol pihenését töltötte, lelkes ünneplésekben részeseitve az ottani társadalom minden rétegétől. Érkezését követő napon már megjelent hivatalában és elmúlt péntek este újra megkezdte heti prédikációját a templomot zsúfolásig megtöltő lelkes hívek csejéleté.

— **Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat** január 26-án, szerdán délután 6 órakor a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (VII., Sip-utca 12. II.) felolvasóülést tart, melyen dr. Guttman Mihály, Peterdi Andor és Csermely Gyula szerepelnek. Vendégeket szívesen látnak, Belépődíj nincs.

— **Dr. Vázsonyi János a hitközségi politikában is követeli a titkos választójogot.** Legutóbbi vezércikkünkben rámutattunk a többi között arra, hogy a pesti izr. hitközség elöljáróságának, illetőleg képviselőtestületének azok a tagjai, akik az országos politikában állandóan az általános titkos választójogért harcolnak, hitközségi viszonylatban a jelenlegi elavult, szűkeklű, antidemokratikus választási módszer hívei. Ezzel kapcsolatban dr. Vázsonyi János országgyűlési képviselő annak megállapítását kéri, hogy ő a hitközségi politikában is mindenkor az általános titkos lajstromos, nőkre is kiterjedő választójog bevezetését követelte. Ezt a magunk részéről is leszögezzük, annál is inkább, mint hogy dr. Vázsonyi János egyik aláírója volt annak a határozati javaslatnak, mely a hitközségi választásoknál az általános, titkos választójog életbeléptetését kívánta.

— **Tisztújítás.** A kecskeméti izr. Szentgyuletnél jan. 9-én nagy érdeklődés mellett tartották meg a tisztújítást, melynek eredménye a következő: elnök dr. Szigeti Mihály, alelnök: Aszódi József, gondnokok: Barna Soma, Fekete Mihály, Kertész Dezső, Krausz Lipót. Ügyvező: dr. Aszódi Ferenc. Választmányi tagok: dr. Augner Rezső, Deutsch József (új), dr. Feldmeier Géza, Fleischmann Gábor, Fispán Géza, Frank Pál, Gerő Ignác, Hegedüs Sándor, dr. Hirsch Ernő, Keeskeméti Mihály, Kemény József, Klein Simon (új), dr. Krausz Béla, Leitner László (új), Révész János, Stein Lajos, dr. Schönberger Dezső és Schrötter Béla.

— **Otto Warburg temetése.** Január 13-án helyezték Berlinben örök nyugalomra Otto Warburg tanárt, a cionista szervezet nemrég elhunyt volt elnökét. Hatalmas tömeg vett részt a temetésen, a gyászolók soraiban ott voltak a világ nagy zsidó szervezeteinek megbízottai. Warburg halála alkalmából a Németországban Palesztinába vándorolt zsidókból álló „Kibbuz Hasorea” erdő ültetését kezdte meg a Keren Kajemeth területén Haifa közelében, mely Warburg Otto nevét fogja viselni.

— **Hősök vacsorája Kőbányán.** Január 16-án tartotta a kőbányai izr. hitközség hőseinek emlékét ápoló társasvacsoráját, a zsúfolásig megtelt zsidó iskola dísztermében. Dr. Farkas Zoltán ügyvéd, törv. hat. bizottsági tag gyűjtötte meg a templom falán elhelyezett hősök emléke előtti mécesest. A teremben Ehrnthal Benő főkantor énekelte el a Hiszekegyet és egy gyászdalt, majd dr. Kálmán Ödön főrabbi emlékeztet meg a hősookról és felolvasta azok névsorát. László Gyula elnök üdvözölte a megjelenteket, köztük a rokkantak nevében megjelent dr. vitéz Tóth András orsz. gyűlési képviselőt és a front-harcosokat képviselő Békffy Elemér ny. őrnagyot és Kármán Dezső igazgatót, majd poharát nagybányai vitéz Horthy Miklós kormányzó úr öfömlétőségára ürítette. Az ünnepi beszédet dr. Farkas Zoltán tartotta. Felszólaltak még dr. vitéz Tóth András, Békffy Elemér ny. őrnagy, dr. Székely Soma jogügyi és dr. Sági Ferenc kultúr előljárók.

— **A Zsidó Gimnázium** ismét díjat nyert. A Society of Hungarian Quarterly essay-pályázatot hirdetett Hugh Rutledge kutatónak angolnyelvű előadása alkalmából. Az essay-pályázon az első díjat a zsidó gimnázium VIII. osztályának egyik tanulója, Weisz György nyerte el.

— **Rektifikáció.** „A Gyermekevdelem és a zsidóság” c. cikkünkbe dr. Bakonyi Kálmán kúriai bíró neve is belekerült. Ez tévedésen alapul, mert ez a kitünő bíró és gyermekvédő sohasem tartozott a zsidósághoz.

— **A Magyar Cionista Szövetség** folyó hó 26-án, szerdán este 8 órai kezdettel Pap Károly: Asarael című könyve felett irodalmi törvényszék formájában vitaestet rendez az alábbiak részvételével: A törvényszék elnöke: dr. Miklós Gyula a Szövetség elnöke. Vádló: dr. Friedmann Dénes újpesti főrabbi. Védő: Dénes Béla szerkesztő. Tanuk: Pap Károly, a könyv szerzője és dr. Patai József főszerkesztő. Szakértők: orvosszakértő: dr. Szinétár Ernő orvos-analitikus, irodalmi szakértő: Sós Endre főszerkesztő. Cionista szempontból hozzászól: Epstein Ákos az Intézőbizottság tagja. Az ifjúsági képviselő: Weiss Farkas az Ifjúsági Szakosztály vezetője. A nagy érdeklődésre való tekintettel kérjük, hogy helyét már 8 óra előtt

UTLEVÉL KÉPEK
2 db rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISNAGY ÁRUHÁZ-ban

biztosítsa, mert a tárgyalás ideje alatt az ajtók zárva vannak.

→ A züllesnek induló zsidó gyermekekért. Érdekes előadást tartott a Pesti Izr. Hitközség oktató személynének Nemes Lipót, a magyarországi gyermekvédelem leg-hivatottabb munkatársa. Az előadást, amely jan. 8-án folyt le a hitközség dísztermében dr. Rosenák Miksa nyitotta meg rövid szavakkal vázolván Nemes Lipót eddigi működését. Azután az előadó egy óras beszédben adta elő tapasztalatait a gyermekbírói tárgyalásokon, majd részletesen kifejtette a kiegészítő zsidó gyermekvédelmi intézmény szükségességét és munkakörét. Az érdekes előadáshoz elősőknek dr. Scheiber Lajos rabbi szólt hozzá és számos megrendítő példával illusztrálta a gyermekvédelmi munka tovább már nem halasztható kiépítésének szükségességét. Többek között az után dr. Rosenák Miksa elnök foglalta össze az előadás tanulságait.

— Fazekas L. Pál Újpesten. A Magyar Cionista Szövetség Újpesti Csoportja hétfőn este a Pannónia Kávéház különtermében nagyszerű előadást tartott, melyen Fazekas L. Pál beszélt a zsidó világkongresszusról, majd Bernsteina Ezra a helyi csoport titkára hódolt Nordau emickének.

— A kecskeméti Izr. Nőegylet január 15-én a Kereskedelmi Kaszinó összes termeiben nagyszerű műsorral egybekötött estélyt rendezett, melyena helyi zsidóság csaknem minden tagja megjelent, hogy demonstrálja azt a ragaszkodását, mellyel dr. Fritz Miklósné elnökle alatt működő nőegylet nagyszerű munkája iránt viseltetik. Donáth Mária műkedvelőknél szinte szokatlan rutinnal előadott bevezetője után Szász Ilia szórakoztatta egy órán át a közönséget. Előadás után a közreműködőkön kívül melegen üdvözölték az est rendezőit. A népszerű elnököt dr. Fritz Miklósnét és dr. Szigeti Iván Ferenc ügyvéd, nőegyleti titkár. Reggelig tartó tánc fejezte be az estélyt, mely tekintélyes jövedelmet hozott a jótékony célra.

Steiner Árminné

imakönyvkereskedése סוחר ספרים
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806

imakönyvek, finom minőségű gyapjú- és selyem-talicskák, kegyesszerek. Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bőrkötésekben. Zsidó tudományos könyvek. Vesztek használt zsidó tárgyak és heber könyveket magas áron. Kérjen árjegyzéket!

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő **Schreiber Simon ur** gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyasztják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. póstaflók 5. Telefon: *2-688-45.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Hát valóban elejtette volna már?

A legutóbbi pesti hitközségi közgyűlésen történt.

Két képviselőtestületi tag, akik rendelés szerint az adott jelre nagy buzgón tapsoltak és lelkesedtek, vagy vészjóslóan morogtak és haragosan közbe-közbeszólogattak, aszerint, hogy kormánypárti, vagy ellenzéki szónok beszélt-e, ez a két képviselőtestületi tag, akik különben, mint a hütlén eseléd, csipős megjegyzéseket sügtak közben egymás fülébe elnökről, főtítkárról és más nagyságokról, előírás szerint lelkenedve tapsolt, amikor az elnök a főtítkár 30 éves szolgálati jubileumáról emlékezett meg. A nem túlságos lelkesedéssel előadott elnöki szavak kissé tartózkodó hüvössége feltűnt nekik.

— Te, én azt hiszem, itt több bengáli tűz és rakéta lesz — mondja az egyik. — Hát ez az egész? Ennél igazán többet adhatott volna. Kíváncsi vagyok, milyen lesz a válasza?

Mikor aztán a főtítkár válasza is elhangzott és a köszönetből is csak pontosan annyival fizetett az ünnepe, amennyi tartozás-érzést az üdvözlő szavak belőle kiváltottak és époly mértékot tartó hüvösséggel, akkor megint megszólalt barátunk:

— Te, talán mégis igaz az a mendemonda, amit a multkor hallottunk?! Hogy már vége a harmóniának és hogy a kancellár már — elejtette volna főnökét?

A HEP már megint körlevelez

A HEP vezetői néhány nappal ezelőtt körlevelet küldtek szét a budai hitközség tagjainak. Ebből a körlevélből megtudjuk, hogy a HEP nemcsak a főváros területén levő hitközségek békés együttműködését tűzte ki céljául, hanem „a budai hittestvérek jobb jövőjének biztosítását is”. Hát ez már aztán valami! A hittestvérek jobb jövőjének biztosítása — ez már igen! Képzem, milyen örületes versenyfutást rendeznek a biztosító intézetek a jó üzlet megszerzéséért. S hogy rohanak állástalan ifjaink, kenyérvesszett tisztviselőink, a tönk szélén vergődő kereskedőink, hogy — amennyiben ők is budai hittestvérek — jobb jövőjüket biztosíthassák. Ez nem lehet casal! Az ő körleveleik komolyságát „számos” aláírás szokta garantálni. Most is!... Nézzük csak!... De mi ez? Jé, hát hová lett a sok név? A HEP-vezérkar névsora most már az Sz-betűnél végződik? Hát hová lettek a bárók, a nagyipari és bankvezérférfiak? Ők nem akarják már a budai hittestvérek jobb jövőjét biztosítani?...!

A rendelkezési alap

A fent tisztelt budai körlevélben, mint nagy „Leistung”-gal dicsékedtek el vele, hogy „ők ott Budán tiltakoztak a 10.000 pengős elnöki rendelkezési alap létesítése ellen”. Hát van azoknak tudomásuk arról, hogy a pesti hitközség milyen számesodákat produkál az elnöki rendelkezési alap körül? Hát ha olyan nagy legények az urak, miért nem tilta-

WIEN * GRAND HOTEL

koznak ott? Ott, ahol ez az összeg már akkora, hogy a mendemondákat teremtő fantázia sem tudja kitálatálni, mire kellhet.

A chomec macesz

Örömmel jelentjük mindazoknak, akiket illet, hogy megjelent a pesti fűszeres-boltokban a — *macesz*. Még nincs ugyan purim sem, de majd slachmomesznak küldhetsz azért, ő pesti balbósz, maceszt is kávéhoz, vagy knédlihez. Tréfa-e vagy valóság, de az a hír járja, hogy a Siputcai caddik úgy intézkedett, hogy ezeken a macesz-csomagokon ott legyen a figyelmeztető felírás, hogy: chomec!!!

Vigyázat! Chomec! Nehogy valaki is, aki már most be akarja magának szerezni a peszachi maceszt, esetleg ennek vallási megfelelése tekintetében pörüljárjon. Mert sokan vannak ám, nagyon sokan, akik már most, pont három hónappal peszach előtt rohannak a maceszt beszerezni. Hát hogy aztán ezekkel a sietőkkel baj ne essék!...

Egyébként egy értetlen maradi, akinek nincs érzéke az ilyen modern vallási üzletek iránt, dühösen kifakadt:

— Hát micsoda fából vaskarika ez?! *Macesz, amely chomec!*

— Hát mit esodálkozik ezen? — felelték neki. — Talán kisebb esoda az a neológ orthodoxia, vagy ha úgy tetszik: neológ orthodox, amelynek ugyancsak a kancellár a kitalálója és képviselője? Maga nem tudja, hogy haladunk? Úgy ám, bizony haladunk! Még majd azt is megérjük nemsokára, ha így haladunk, hogy a szép rózsaszínű sonkákon is ott fog díszlegni a felírás: *sel peszach!* Mert *chomec macesz és sel peszach sonka*, így parallellába állítva igazán nem is olyan abszurdum. Elvégre, ha van chomec macesz, miért ne lehetne sonka sel peszach...

PÁLYÁZAT

A Zsidó Gimnázium Barátainak Egyesülete választmányának egyik tagja 100 (egyszáz) pengő pályadíjat tűz ki a következő kérdésre: Milyen módszerrel érhető el leginkább 1. hogy a fiatal nemzedék hitében megerősödjék, 2. hogy hagyományainkhoz és szertartásainkhoz mindvégig ragaszkodják, 3. hogy vallásunk lelkes apostolává váljék.

A pályázat *jelégés!* Pályázhat minden középiskolát végzett ifjú. Beadás határideje: 1938. május 19. Lagbeamer napja. Beadás helye: A Zsidó Gimnázium Barátainak Egyesülete (XIV., Szent Domonkos utca 8. sz.)

Siremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitves kegyelet öröködi Isteben boldogult *Kecskeméti Vilmos* sírhalmán, *de a köznek is vannak kötelességei* a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékezetének fenntartása, megörökítése iránt, aki agyával, lelkesedésével és küségével gazdagon megtermékenyítette a felekezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyászoló családja számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes arra, hogy a *zsidó közélet leírása iránta érzett háláját*, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt az óhajtatunkat, hogy

— A Pesti Izraelita Hitközség közgyűlése. Vasárnap tartotta közgyűlését a Pesti Izraelita Hitközség. Stern Samu elnökletével. Az elnök megnyitott beszédében megemlékezett az emancipáció hetvenedik évfordulójáról, majd a közgyűlés általános helyeslése kíséretében deklarációt terjesztett elő, melyben a magyar zsidóság szolidaritását fe-

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát mielőbb díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet hálájához méltó síremlék.

Budapest, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,
sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

Jánosí Engel János

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Újabb adományok:

N. N. — — — — — 40.— P

Dr. K. Y. — — — — — 5.— P

Eddig befolyt adományok 374.— P

jez e ki Románia üldözött magyarságával és zsidóságával. Az emancipációról beszélve a magyar zsidóság hálájának adott kifejezést a kormányzó iránt, aki szavával, tekintélyével, hatalmának súlyával a magyar alkotmány egészének esoríthatatlan építését biztosítja, melynek az emancipáció is egyik integráns alapköve. Beszéde végén bejelentette, hogy a magyar zsidóság résztvesz Szent István uralkodása kilencszázadik évfordulójának megünneplésében és a tisztelet lobogóját hajtotta meg a magyar katolikus klérus előtt, mely a szentistváni igazság jegyében minden bomlasztó, szélsőséges, pogány gondlattal szemben hirdeti és gyakorolja a hitnek teremtő és megtartó erejét. A közgyűlés további során dr. Fried Frigyes a hitközségi választójogi reformot sürgette, dr. Patai József pedig Herzl emlék létesítését kívánta. Utóbbi indítványt áttették az előjárásához. A közgyűlés egyhangú lelkesedéssel Vészi Józsefet a hitközség elnökhelyettesévé választotta, majd Stern Samu elnök üdvözölte Eppler Sándor főtitkárt 30 éves szolgálati jubileuma alkalmával.

M. N. B. eeg. sz. 849. és 893.

Sí-utazásaink

a

Dolomitokba

Február 1—14.

Seiva (1600 m) ... P 212.—

Cortina d'Ampezzo

(1300 m) ... P 230.—

Sellapass (2200 m) P 232.—

Ortisei (1250 m) - P 242.—

Sta. Cristina (1450 m) P 242.—

Felvilágosítás:

A ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatalában
Budapest, VII., Erzsébet-körút 18.
Telefon 136—361

Bűn és bűnhődés

Írta: **Dr. VIDOR PÁL budai rabbi**

„Mit kéne ezekkel csinálni” — kérdi Szép Ernő *A Reggel* december 13-i számában. És rögtön megmagyarázza: „már mint ezekkel a legalábbvaló betyárokkal, akik a fizetési eszközökkel visszaölnék.” Nemcsak a hazájuk, nemcsak a törvény ellen vétének, de kegyetlent ártnak zsidó sorstársaiknak is. Amikor a rendőrség listáján újra meg újra megjelenik a Weisz, a Schwarz, a Fischbein meg a Rosenzweig, akkor az antiszemitizmus krátere megint az egész zsidóságra zúdítja láváját.

„Persze kérem, a zsidó beosztás közelébb keríti a Fischbeint a pénzdolgokhoz, mint a Tóthot”. Mit kapnak ezek a bűnözők? Ha esztendőnk hónapok után kijönnek a Markóból, csak újra kezdik. Talán még az akasztófa is kevés lenne, mert a pénz esábosabbnak bizonyulhatna, mint amilyen ijesztőnek a halál. „Hanem mondanék egyebet kérem szeretettel. Maguknak, mindakét magyar izraelita hitközség. Ezek a valutakedvelők, ha embertől nem, a Jehova istentől alkalmasint félnek. Erre azt hiszem számíthatni. A zsidó tanak a legkeményebb paranesa az, hogy *becsületes ember légy*. Ennek a főfő vallási paranesnak az áthágása miatt, meg amiatt a halálos bűn miatt, amit a nyomorgatott zsidóság ellen elkövetnek, azt gondolnám könyörgöm, az egyháznak kéne talán megfenyegetni a valutásokat. Kiátkozni, igen kiközösíteni a felekezettől, ki valuta bűnben hoppon vétetik. Akár tizezreket dugott el, akár öt pengőt szerzett a nyomorult a kapu alatt a esekhoroával. Az ilyen fertőzöttet, az ilyen pocsek-kok pocsekját kilökni a zsidóságból, be nem engedni többet a bűnbánat napján a templomba, a teste elől a zsidó temetőt elzárni. A hitközség házának a kapujára szegezni a nevét, a szenvedők, a megcsúfoltak árulójának a nevét.”

Megvallom, furesának érzek egyet-mást ebben a cikkben. „Jehova istenről” inkább azok szoktak beszélni, akik kívülről és felületesen látják a zsidóságot, mint azok, akik benne élnek eszmekörében és érzésvilágában. „Mindakét magyar izraelita hitközség” sem igen fordulhatnak azok,

akik felekezetünk munkájában résztvesznek és hitközségeink szervezetét valamelyest is ismerik. De nem tévedéseket akarunk magyarázni és korrigálni. Az a nagy és komoly tisztelet, amellyel a szellem és az ihlet embereire tekintünk, az az öröm és büszkeség, amellyel Szép Ernőt a magyar költészet zsidó jelesei között a magunkénak is valljuk, készlet szó-lásra. Hogy megvilágítsuk kissé azokat a nagy kérdéseket, amelyek e mögött a kis cikk mögött rejtőzködnek.

*

Minden emberi közösségnek vannak bűnösai. Minden törvénynek akadnak megszegői és megkerülői. Az az örök nagy cél, amely a haladásra sarkal és amelyhez a haladást mérjük, nem valóság, hanem eszmény. Ebben a pozitív jog már teljesen egy az erkölcsi törvénnyel. Ebben a törvénytsiztelet már teljesen egy a lélek hajlamával. Ebben — így rajzolják meg eszménylátó prófétáink — nem kell már többé tanítani, mert mindenki tudni fog és a törvény nem rideg éretáblákba lesz vésvé, hanem emberszíveknek tábláira. És ez lesz a messiási kor és mert ettől még olyan kimondhatatlanul távol vagyunk, azért nem ismerheti el meggyőződésünk a mai napokat a messiási kornak.

A zsidó vallásnak a szent könyvei ugyanakkor, amikor az eszményt megrajzolják, utat mutatnak a valóságban is. Tudják, hogy csak a valóság becsülettel és felelősséggel való elvállalása segít közelebb az eszményhez. Az, ha becsületesek vagyunk és teljesítjük az isteni törvény mind teljesebb visszatükrözésére hivatott állami törvényeket. Jeremiás próféta azt üzent testvéreinek: „*Tőrekedjetez annak a városnak üdvére, melybe vetődtek és mátkoztatok érte Istenhez, mert annak üdvében lesz a ti üdvötök.*” Ez az üzenet harmafelezer év óta a zsidóság hazafias gondolkodásának és állampolgári hűségének kanonizált paranesa. A talmud

pedig, amelynek szelleme a Szentírás etikájának gyökereiből nő és terebélyesedik ki, már a III. században kimondta azt az eivet: „*Dínó dimálchúszó dínó, — az állam törvénye a zsidóságnak is törvény.*” Aki zsidó tenát a valutaüzérkedés országshégényítő rübünbés esik, nemcsak a becsülettel és az állami törvénnyel kerül szembe, hanem ugyanakkor — *mi-vel az ország üdvé és az állam törvénye ellenére esikszek* — a bibliával és a talmuddal is.

Ha pedig így van, miért, hogy olyan sok a zsidó valuta? Miért hogy olyan sok zsidó hangzású név rikít a rendőrség listán? Erre a kérdésre már nem a prófétákban és nem a talmudban, hanem a társadalomkutatás felderítette törvényszerűségeiben kell feleletet keresnünk. Rengeteg fajta bűn van és a nemzet minden rétege szállít bűnözőket. Paradox módon szinte azt mondhatnák, ahogyan minden réteg termel ki lángelméket és hasznos munkásokat, úgy — a rétegek fölé emelkedés és teljesen objektív ítélkező előtt — az egyenlő elbánás elvénél fogva minden rétegnek joga van arra, hogy létszámával arányosan bűnözőket is kitermeljen. Hogy a valóságban egyik réteg nem éri el, a másik pedig túlhaladja ezt az arányt, hogy továbbá melyik réteg, melyik bűn területén jut előtérbe, illetőleg marad el, annak statisztikus bemutatása a hozzáértő számára nem maradhat meg kuriózzannak, hanem rá kell, hogy terelje figyelmét e jelenségek okaira.

A biblia korában Izrael földműves-nép volt, kereskedő csak igen kevés akadt benne. A *kanaáni* (föníciai) szó jelentette a kereskedőt, éppen úgy, mint ahogyan a magyar népnyelvben a *zsidó* jelentti. A foglalkozás megváltozását és a zsidóságnak kereskedőnéppé válását előttünk is ismert történeti tényezők eredményezték. Az európai országok zsidó kereskedője hiába próbált volna szociális emelkedés kedvéért foglalkozást cserélni (szociális süllyedésre természetesen soha senki nem törekedett). A nagybirtokosságból, a hivatali és a szabad pályákból

MEINL kávé fogalom

egyaránt ki volt zárva; a pénznei és az árúnál kellett maradnia. Félreértés ne essék: ez magyarázat és nem mentegetőzés. A kereskedelem becsületes, tisztos, országgyarapító tevékenység. Különösen, ha a zsidó vallás törvényeinek szellemében végzik: teljes és igaz súlykövel, megtevéstések nélkül, a felebarát vagyonát tiszteletben tartva és minden üzérkedést kizárva. Ha nem így volna, akkor, akik a zsidóság bűnéül róják föl, nem propagálhatnák azt, hogy nemzsidók vegyék át tőle. Most csak arról van szó, hogy ha egyszer úgy alakult, hogy a zsidók közül aránylag sokan vannak kereskedők és pénzemberek, természetesen, hogy ezen a téren tünik ki nagyságuk is, alacsonyáguk is. Ezen a téren nyújtanak embereknek kenyeret, teremtenek városoknak forgalmat, ajánlanak fel jövedelmükből közcélokra adományt és alapítványt. És ezen a téren mutatkozik meg jobban kriminalitásuk is. „A zsidók sajátos foglalkozásbeli tagozódása” — így kezdi nagy szociológiai művének a kriminalitásról szóló fejezetét Arthur Ruppin — „igen nagy mértékben felelős különös kriminalitásukért; ezért tartjuk helyesnek, hogy a zsidók kriminalitását foglalkozásbeli tagozódásuk bemutatásához fűzve tárgyaljuk.”

Míg az egyik ok a foglalkozás, a másik ok gyakran az állandó és biztos foglalkozás hiánya. Ha nyugodtabban élhetnének, ha státusba tartoznának és nem óráról-óra tengerének, ha akármilyen csekély, de holnapot jelentő, előrehaladást ígérő állásuk lenne, bizonyára kevésbé akarnák a törvényt megkerülni, sőt alkalmuk is kevésbé volna rá.

A nyers és erőszakos bűncselekmények (gyilkosság, testi sértés, rablás, stb.) elkövetői nagyobb részben nemzsidók, némely a gazdasági élettel összefüggő és intellektuális jellegű bűncselekmények elkövetői viszont nagyobb részben zsidók. Egyikért nem felelős egyik egyház sem. Mindegyik igyekszik saját híveit minden téren a jó útra nevelni és mindegyik megnyugvással veszi tudomásul, ha a bűnösök — bármely felekezethez tartoznak is — igazságos ítélekezés alapján elnyerik büntetésüket.

(Folytatjuk)

A zsidók vallási beolvadása

Írta: dr. RÓZSA IGNÁC

III

Az uralkodó vallásnak, ha proselitátát akar nyerni, a főrelem álláspontjára kell helyezkednie a „hitetlenekkel” szemben. Mihelyt a ritus megtartását a saját kebelében szigorúan előírja és a ritus megszegőit akár pozitív, akár negatív büntetéssel sújtja, megnehezíti, sőt elriasztja a beolvadni akarót.

Positív büntetés alatt értjük, ha a ritus elhanyagolói ténylegesen bünteti, negatív büntetés, ha az ilyenek bizonyos vallási funkcióból kizáratnak.

A szabadgondolkodó a legnagyobb következetlenséget követi el akkor, midőn a vallások kiküszöböléséért harcolva, a természet-tudományi igazságok uralmáért küzdve, egy másik pozitív valláshoz esatlakozik. Így saját eszméi fájának vagdalja a gyökereit.

Látjuk, hogy az úgynevezett szabadgondolkodó zsidóknak, és azoknak, akik már rég fölvetették a keresztiséget, minden politikai tévedéseit vagy gonoszságait a hívő és hű zsidók terhére írták. Ők nyakon viselték a keresztet, a hű és becsületes zsidók pedig csak a megaláztatások és az üldözések súlyos „keresztje” alatt nyögnek.

A szabadgondolkodónak az egyetlen következetes útja a felekezeten-kivüliség volna. Azonban a tételes jog megköveteli, hogy ezek gyermekei is valamely pozitív vallásban neveltessenek. Így a gyermekek nemesak apjuk vi-

lágfelfogásával kerülnek ellenfétbe, hanem az apjuk vallásán levő híveket is megtanulják üldözni. A hatóság és társadalom pedig a felekezeten kívüli zsidó bűneit épp úgy a zsidó rovására írja, mint azét, aki „meggyőződésből” lett keresztényé és ennek bizonyítására patronusi nagylelkűséggel támogatja az új ekléziát. Nem hozok példákat, mert a „példa fáj!”

Vádként hangoztatják azt is, hogy vannak olyan „felvilágosodott” zsidók, akik minden progressív mozgalomban részt vesznek és még sem tagadják meg közösségüket az ú. n. zsidó zsidókkal; azokkal együtt éreznek, a hitközösségi szervezetekben részt vesznek, sőt néha vezetnek is. Zsidó kultúregyesületeket támogatnak, holott már sem hitük, sem szokásaik sem eszméik nem rokon. Ezáltal — mondják az antiszemiták, konzerválják a zsidó különállást és így az antiszemitizmust maguk ellen is kihívják.

Vizsgáljuk meg ezeket a „szakadár” zsidókat. Három csoportba oszthatók. 1. *Azok szokásokban, ritusban, nem vesznek részt, de benn maradnak a zsidóság kebelében.* 2. *Akik kilépnek a zsidóságból, de nem lépnek be más felekezetbe.* 3. *Akik belépnek más valláskörbe.*

Azoknak, akik a zsidóságot faji tulajdonságuk miatt gyűlölik, azoknak mindegy, hogy ezek milyen módon imádkoznak vagy öltöznek. De a gyűlöletük nem egyenlő intenzitású. *Legjobban gyűlölik a felekezeten kívüli zsidót, utána a kikeresztelkedettet, harmadsorban az assimiláns izraelitét és legkevésbé az utált zsidó zsidót.* Ez az állítás azért látszik merésznek, mert a gyűlölet hatásai fordított sorrendben következnek. Ezt mindenki tapasztalja. Az első pofont antisemita mozgalomban a zsidó zsidó kapja, mert ez a legvédtelenebb, legszegényebb, a legkönnyebben, a legzámossabb és a nép egyszerű gyermeke keze ügyébe esik. Csak ezután kerül a sor az assimiláns zsidóra. Ez már ismeri a jogot, magasabban áll szellemileg, össze-

M. N. B. 917. és 919. sz. eng. a.

OLCSÓ 12 napos

társasutazások

Február 2-től február 13-ig

Semmering-re P 169-től

Badgastein-ba P 189-től

Összköltséggel!

Meghosszabítható ottartózkodással.

Felvilágosítás:

A ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatalában.
Budapest, VII., Erzsébet-körut 18
Telefon 136—361.

kötetesei az előkelő keresztény családokkal, sőt ismert rokoní nexusai gondolkodásra készítetik a támadókat. Utána követi a gyűlölet a hitehagyottat is és legutoljára a felekezetenlkülit.

E két utóbbi csoport iránt azért a legkisebb a gyűlölet hullámzása, mert ezek a társadalom csúcsain vannak és számuk kevés. Ezeknek van a legtöbb vagyonuk a gyűlölet a vagyonnal egyenes és annak megnyilatkozásaival fordított arányban áll.

A jóhiszemű keresztény antiszemita a felekezetenlküli zsidót azért gyűlöli a legjobban, mert ennek faji tulajdonságai mellett még az a vakmerősége is megvan, hogy tagadja az uralkodó vallás igazságait. Vakmerően megjelenik mindenütt és letagadja zsidó voltát. Ha azt vallja, hogy felekezetenlküli, tudják, hogy zsidó...

Ha keresztény ember lép ki az egyházból, az tovább is büszkén mondja magát az elhagyott vallásfelekezete tagjának.

A felekezetenlküli hiába lép ki abból a milieauból, amelynek tanait nem vallja. Hiába demonstrálja, hogy nem akar a szétválasztó tendenciákat szolgáló vallás tagja lenni. Gyermekében fölédnek a levetett tanok, mert azokat nem mentheti az ő világfelfogása szerint. A tételes törvény diszharmoniót támaszt a szülő és gyermek között. Ez még rosszabb viszony, mint a vallás-különbség szülő és gyermek között, amely a vegyes házasság terméke. Itt legalább a különböző vallások dacára is megvan a közös istenhíves szilárd alapja.

A felekezetenlküli zsidó gyermekei kettős gyűlöletet szenvednek: zsidó voltukért és apjuk istentelenségéért.

A szabadgondolkodó zsidó abban a társaságban, amelybe úgy vágyik, azt mondják: gyáva arra is, hogy zsidó voltát bevallja. Ha is, hogy zsidó voltát bevallja. Ha magát, akkor azt, hogy henceg a kiválasztottságával.

Még a tömeges valláscsere is hiábavaló törökvés az elrejtőzésre, az eredet letagadására. Az ellen-

felek munka politikai összetűzés alkalmával, mikor minden érvert kimerítettek, az eredetit hánytorgatják.

Lakatos László a Huszadik Század zsidó ankétján a következőket beszélte: „A mohamedanizált zsidókat a tömeg dömnének (marhának) kezdte nevezni. E gúnynév 400 esztendővel a tömegáttérés után is rajtuk maradt. A dömnének közül kerültek ki az új török forradalom nagyszerű vezetői. Politikai viták közben ellenfeleik az areukba vágták a kamarában: „Zsidók vagytok!” Pedig ősei 400 évvel azelőtt tértek ki. *A zsidó probléma az áttéréssel nincs megoldva.*

(Folytatjuk.)

Zsidó történeti képek

Írja: Dr. RÉTI SÁNDOR
XVI.

Rabbon Gamliél

és Rabbi Józsva

(Ros Hásonoh II. után)

R. Jochanan ben Nuri bírói tanácsa előtt megjelent két férfi, kik az újhódat reggel keleten, este nyugaton látták. R. Jochanan tanuvallomását érvénytelennek nyilvánította. Rabbon Gamliél patriarka pedig Jábneben tanuvallomását érvényesnek mondta. Ismét jött két tanu R. Gamliélhez azzal az állítással, hogy nappal látták az újhódat, viszont az arra következő éjszakán a tiszta égbolton már nem volt látható. Rabbon Gamliél ezt az állítást is hitelesnek tartotta és eszerint alapította meg a hó kezdetét (az új évet). Viszont ennek az érvényességét R. Dosa és R. Józsva vitatta. Akkor Rabbon Gamliél követet küldött R. Józsvához ezzel az üzenettel. Én megparancsolom neked, hogy vedd vándorbotod és pénzéd és jöjj hozzám azon a napon, melyre számításod szerint az engesztelő napnak esnie kell. (t. i. hogy megszegyenítse helytelen naptár számítása miatt.)

Emiatt szomorúnak találta őt (R. Jozsvat) R. Akiba. A tanból veszem a tanítást, hogy egyedül a patriarka szava érvényes az ünnepek megállapításánál, az írás szavai szerint (Móz. III. 23. 4.): „Ezek az Örökkévaló ünnepei szent gyűlekezés napjai, melyeket ti a maguk idejében hirdesetek.” A „ti” kifejezés a legfőbb hatóságot jelenti és ennek megállapítását, akár helyes, akár nem, csakis ezt ismerhetem el egyedül ér-

vényesnek! Amikor R. Józsva R. Dosa ben Harchinához jött azt mondta neki: Ha mi Rabbon Gamliél törvényszékének ítéletét kritika tárgyává akarjuk tenni, úgy akkor valamennyivel így kellene tenni, mely Mózes halálától egész napjainkig létezett, mint meg van írva (Móz. II. 24 f.) Mózes, Ahron, Abihu, és Izrael vénei közül hetvenen felmentek a hegyre. Kérdezhetné valaki, miért nincsenek Izrael vénei megnevezve? Ez azt akarja tanítani, hogy a név semmit sem tesz, sőt ahol három férfi bírói tanácsot (besz din) törvényt tart, ennek olyan az érvénye, mint Mózes Törvényszékének. Erre vette R. Józsva a botját és pénzét és elindult Rabbon Gamliélhez, azon a napon, melyre számítása szerint az engesztelő napnak esnie kellett. R. Gamliél felállt, mikor R. Józsva belépett hozzá, homlokán csokolta és így üdvözölte: „Lépj be békével, én tanítóm és tanítványom! (Tanítóm és tanítványom!) Tanítóm a bölcsességben, tanítványom az engedelmességben!

Klár Zoltán: Börtönnaplóm

Aki úszni akar, annak a vízbe kell menni és aki a rabok életét igazán akarja ismerni, annak magának is hosszabb időt kell közöttük töltenie. Foglyok közé került dr. Klár Zoltán, midőn Dánér Béla antiszemita vezér ellen elkövetett szándékos emberölés kísérlete címén öthónapi fogházra ítélték. (Mi gyakran szemben állunk Klár Zoltán cikkeivel, amelyeket a pesti hitközség vezetőségének védelmében ír, azonban ez nem zárja ki, hogy könyvéről objektíven írjunk.)

Megrendítő írás ez a könyv. Megrázó élmény minden oldala! Hogyan él a szabadságából megfontolt ember, aki bármilyen bünt is követett el, mégis csak — ember. Olvassuk, hogyan alakul át a börtön hatása alatt a rab — érzelmi és gondolatvilága. A szexuális szenvedések leírására az éleslátású íróval és bátorhangú újságíróval méltán egyesül az orvos szempontja is. Beszél a szerző a bűnözők különböző típusaival, a tolvajjal, a betörővel, a sikasztóval és a gyilkossal, az alvilág emberei ezek, ahány ember, annyi féle bűnösök, betegek, de itt, túl a rácson — szenvedő egyedek. Megható a zsidó istentisztelet leírása egy piszkos cella mélyén, szuronyos fegyőrök mellett.

Itt súlyos mulasztásokra is rámutat, mennyivel különb a másvallásúak istentisztelet; reméljük, ezeket a hibákat azóta már orvosolták. *Mindent egybevetve a Börtönnapló egy bátor kiállású, jó tollú és éles szemű író és újságíró kitűnő írása.*

BERLITZ NYELVISKOLA
The Berlitz School of Languages

IV., VÖRÖSMARTY-TÉR 2. I. em. TELEFON: 187—469.
Óvakodjon az érdeklődő közönség MÓDSZERÜNK
utánzóitól! Fiókintézetünk nincs

A Községi Takarékpénztár mérlege

Mint minden évben, most is a főváros bankja hozza elsőnek nyilvánosságra mérlegét, melynek kitünő eredménye Liptay Lajos vezérigazgató eredményes munkáját dicséri. A tavalyi 339.000 pengővel szemben ebben az évben 451.000 pengő tiszta nyereséggel zárul a Községi Takarékpénztár, mely a nyereséget a tartalékalaphoz esatolja.

A mérlegszámla így alakul: Vagyon: Készpénz és zsrókövetelések 3.929.316,55, pénzüzeteknél fennálló követelések 9,063 ezer 599,38, leszámított váltók 50,913.844,28, értékpapírokra folyósított kölcsönök 2,575, ezer 326,27, a főváros intézményeinek nyújtott hitelek 1.335.167,07, egyéb fedezett hitelek 11.268.175, záloglevelek kibocsátására szolgáló kölcsönök 16.849.949,64, kötvények kibocsátására szolgáló községi kölcsönök 30 millió, értékpapírok

25.333.139,62, vállalati részvények 3.100.000, záloglevélbiztosító alap 1.102.975, kötvények biztosítási alapja 1.529.113,75, takarékpénztári házak 2 millió 50.000 ezer, egyéb ingatlanok 4.713.868,43, nyugdíjpénztár értékei 2.880.460,77 — Teher: Alaptőke 10.800.000, tartalékalap 825 ezer 714,06, betétek 91.667.737,52, községi betétek 12.907.894, hitelezők 11.399.102,20, záloglevelek 10,595.042,48, kötvények 30 millió, kisorsolt saját jelzáloglevelek 654 ezer 668,38, nyugdíjalap 2.880.460,77, átmeneti tételek 342.108,04, nyereség 451.382,19. A mérlegszámla eredménye 172.524.109,64.

A veszteség és nyereségszámla: Veszteségoldalon: Adók 277.308,62, személyzeti kiadások 1.487.392,12, költségek 786.523,09, leírások 138.950,06 nyereség 451.382,19. — Nyereségoldalon: Kamatjövedelem 2 millió 168 ezer 651,11, jutalék, ingatlan- és egyéb jövedelmek 972.804,97. A veszteség- és nyereségszámla összesen 3.141.456,08.

wzo zu mehr, als ein iudicium discretivum erfordert wird."

Ezek a salzburgi illetőségű gyermekek: Wolfgang Amadeus Mozart és Anna Mária nevű nővére voltak, akiket apjuk már 6, illetőleg 11 éves korukban világhírnévre vitt és mint zongoraművészek mutatkoztak be, sőt a kis hét éves Mozart saját szerzeményeivel is csodálatot kelte elragdattatta a zeneértőket.

Az udvari kancelláriának ezen véleménye alapján Mária Terézia az 1765. február 15-én kelt legfelsőbb elhatározásával a zsidók megkeresztelhetésének anni discretionisát a betöltött 7. életévben állapította meg.

Mária Terézia halála után a morvaországi zsidók azzal a kérelemmel fordultak utódjához, II. Józsefhez, hogy a zsidók megkeresztelhetésének anni discretionisát a 24. életévben állapítsa meg. Kérésük indokolására felhozták, hogy egy novicia nem teheti le az apácai fogadalmat 24. életévben betöltése előtt, indokolatlan tehát, hogy a sokkal jelentőségtelesebb áttérésre korábbi életkort állapítsanak meg. Ami pedig a hét éves Mozart szellemi érettségére való hivatkozást illeti, előadták, hogy *egy zseni kiválósága nem szolgálhat mértékül átlag-gyermekek szellemi képességének megítélésénél.*

II. József véleményezés végett a morvaországi zsidók kérvényét leadta az udvari kancelláriának. Az udvari kancellária 1782. március 11-én kelt véleményében azt ajánlja, hogy a zsidók áttérhetésének anni discretionisát a betöltött 18. életévben állapítsák meg. Előterjesztésében az udvari kancellária foglalkozik az 1765. január 19. állásfoglalásával is, amelynek alapján Mária Terézia a hetedik életévben állapította meg a szellemi érettség elérésének évét és erre, valamint Mozarthoz vonatkozólag a következőket mondja: „Wer die Musik in echten Geschmack und von der soliden Seite kennt, wird sagen, dass die von Salzburg in Wien gewesenen Kinder, hieher als Beispiel nicht passen, eine natürliche Fähigkeit zu einer Kunst (Genie) kann zeitlich ausbrechen und somit zum Beispiel in der Musik nach den Regeln durch ein grosses Gedächtnisswerk zwar etwas Ordentliches machen; es wird je-

MOZART ÉS A ZSIDÓK

»anni discretionis«-a

Irtta: Dr. STEIN ARTUR

A nem-keresztények, a zsidók megkeresztelhetésének szempontjából így vált szükségessé annak a megállapítása, hogy *mikor éri el a gyermek azt a szellemi érettséget, hogy a megkeresztelkedés iránti akaratát érvényesen nyilváníthassa és megkeresztelhető legyen még szülői ellenzés esetén is.*

1747. február 28-án jelent meg XIV. Benedek pápa *Postremo mense* és 1751. december 15-én *Probe te meminisse* kezdetű és a szent kongregáció asszesztorjához. Páter Hieronymus Guglielmohoz intézett konstitúciója, hogy ha oly gyermek kéri a megkeresztelést, akinek megvan a szellemi érettsége, úgy az megkeresztelhető. Szellemileg éretnek pedig ebből a szempontból a hetedik életévét betöltött gyermek tekinthető.

XIV. Benedek pápának ezen állásfoglalása azonban nem vetett véget a vitának, mert voltak, akik az anni discretionisát a 12. sőt olyanok is, akik a 18. életévben kívánták megállapítani.

Az egyház emberei azonban XIV. Benedek pápának ezen konstitúciójához tartották magukat és a 7. életévüket betöltött gyermekeket megkeresztelték. Emiatt számosan panasszal fordultak az uralkodóhoz. Az elrendelt vizsgálat során az egyházi férfiak rendszerint azzal védekeztek, hogy a 7. életévét betöltött és szellemi

érettséget elért gyermek *maga* kívánta megkeresztelését, a kétségbeesett és felháborodott szülők azonban kétségbevitették, hogy a hét éves gyermek *valóban* maga kívánta volna a megkeresztelést és szabadon nyilvánította volna akaratát és azt vitatták, hogy az ilyen gyermekek csak megfélemlítés folytán és a kilátásba helyezett jutalmakra való tekintettel vállalták az önkéntes megkeresztelést. Mária Terézia, hogy a panaszoknak véget vessen és a kérdést rendezze, az udvari kancellária véleményét kérte ki.

Az udvari kancellária amellet foglalt állást, hogy az anni discretionis a betöltött hetedik évben állapíttassék meg. Indokolta pedig az udvari kancellária ezt az állásfoglalását a következőképpen: „*Wie man dann erst in den abgewichenen Jahre gewisse, von Salzburg gebürtige Kinder unter dem siebenten Jahre ihren Alters in der Welt herumgeführt, welche in der Musik so erfahren gewesen, dass sie selbst componiert haben,*

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lówy-nél Budán
 II. Fő-u. 79. Tel: 151-581.
 Fiókülzet és telep III. Bécsi-út.
 A tróleybusz indulási állomásától 2 percnnyire

doch bis nach gesetztem Alter und vieler Erfahrung ein blosses Spiel werk, ohne kernigen und kräftigen Gedanken bleiben. Hätten die Salzburger Kinder entscheiden sollen, welche zwischen zwei gründlichen Compositionen die Bessere sei, und hiezu die rechten Ursachen angeben, würde das siebenjährige Kind ein ebenso unreifes Urteil gefällt haben, und in das reife Urteil ist es allein bei d

Erwählung einer andern Religion zu tun”.

II. József az udvari kancellária előterjesztését magáévá tette és a *zsidók anni discretionisát a tizennyolcadik életévben* állapította meg.

Az erről szóló rezolúciójában mondja II. József őt jellemzően: „Weil es der Religion an guten Christen nicht aber an getauften Juden gelegen ist”...

Emlékek

Irtá: **FELEKI SÁNDOR**

Ágai Adolf

(18)

Sokan fognak még személyére kedvesen és szeretettel visszaemlékezni, noha már huszonegy éve, hogy eltávozott. Még nyolevan éves korában is termete egyenes, feszes, arca pedig jóságosan mosolygó volt. Bajusza még öreg korában is mokányul felfelé kunkorodott és göndör fürtjei homlokára simultak, mindig kifogástalan eleganciával öltözködött, de ez az elegancia jellemezte modorát, szavait, írásait is. Szeretet, megértés és szellem sugárzott arcából. Nyelvezete csodálatosan zengő, szép magyarságú volt. Nem hiába nevezték el „a magyar tárcá atyamesterének.” Valóban ezt az irodalmi műfajt ő honosította meg és tette kedvelté hazánkban. Nem esoda, hiszen minden egyes tárcájában annyi szellem sziporkázott, oly szintiszta, zamatos magyarsággal volt átítatva, hogy belépőzt mindenkinek szívébe. A hivatalos irodalmi körök szeretettel és tisztelettel vették körül. A Kisfaludy-Társaság rendes, a Petőfi-Társaság pedig tiszteletbeli tagjának választotta s ha ő olvasott fel, a terem mindig zsufolásig telt meg.

Munkabírása páratlan volt. Egyszerre három, teljesen eltérő tárgyú lapot szerkesztett. A felnőtteknek a komoly, előkelő színvonalú „Magyarország és a „Nagyvilág” képes irodalmi heti folyóiratot, a humorisztikus, csupa szellem „Borsszem Jankó” élelapot és a gyermekek kedvelt lapját, a „Kis Lapot.” A Borsszem Jankó, noha kormánypárti lap volt s az ilyenek nem részesülnek közkezdveltségben, hihetetlenül elterjedt, még az ellenzéki körökben is. Az általa szerkesztett három lapnak mindegyikén meglátszott az ő finom szelleme és gondos figyelme. A Borsszem Jankó minden száma annyi derűt és sziporkázó élelt hozott, hogy a közönség hétről-hétre türelmetlenül várta. Az ott kreált alakok, humoros figurák átmentek a köztudatba, még ma is élnék és élni fognak még sok-sok nemzedéken át. Ki ne mosolyogna még ma is a Mokány Berci, Mihaszna András, Kraxelhuber Tóbiás, Bukovay Abszentiusz, Seifensteiner, Spitzig Iezig, Tojás Dániel, Wewres-

hegyi Dávid, Tarjagos Illés, Lengenádfalvi Kottlik Zirabella, Vigyázó Laci s a többi figura nevének halatára. Elsőrangú írónak nagy táborát segített Againak és nem frázis, ha azt mondom, hogy ott volt minden családnak asztalán. Hétről-hétre találkoztak a lap munkatársai a hírneves *Bálóné* kocsmájában vésorára, amikor megbeszélték a következő számnak témáját. A nyolevanas években az akkori antiszemita pártnak (mert mikor nem volt ilyen?) vezére *Istóczy Győző* képviselő lapjában felemlítette, hogy a világnak zsidósága „Kagal” jelzés alatt (valószínűleg hallotta a Kóhol, hitközség, nevet) világszövetséget alkotott, hogy megtörjék a kereszténység uralmát. Ezért tréfásan elnevezte *Agai* ezen vésorákat Kagalnak. Hol vannak már azok a munkatársak, akik azokon részt vettek! *Kozma Andor*, a hírneves poéta, aki a szellemes vezérverset írt, *Székely Ferenc*, a Seifensteiner Salamon alakjának kreálója, később a pesti izraelita hitközség érdemes elnöke, *Aczél Endre*, a kómius műcsai történetek írója, *Reinger Simon*, aki szellemes apróságokkal tüdzelte teli a lapot, dr. *Bácskai Albert* jeles ügyvéd, Tarjagos Illés figurájának írója, *Karsai Albert* földbirtokos, aki Wewreshegyi Dávidot képviselte, *Péter Dénes* (Kiséri álnéven írt) földbirtokos, Tojás Dániel megteremtője. De minden alakokon és a lap minden során meglátszott Ágai finom szelleme, tapintata, ízlése.

A Kis Lap, melyet Forgó bácsi néven szerkesztett, a gyermekeknek rajongásig szeretett lapja volt. Olvastad te is, és már szüleid is, kedves olvasóm és bizonyára meghatottan gondoltok vissza azokra a szép napokra s az ott megjelent historiákra. Ágainak — Forgó bácsinak, mint a gyermekek írójának neve sohasem hiányozhat majd az ifjúsági irodalom történetéből. A magyar hazát szeretni az ő munkáiból tanulták szerelni a gyermekek. Szinte hihetetlen munkabírására vall, hogy bírta ezt a három egymástól teljesen elágazó irányú lapot sok-sok éven át egyszerre és így nagy gondnal és kiválósággal

szerkeszténi. Emellett még maradt ideje arra is, hogy irodalmi társaságokban és magántársaságokban is sűrűn megfordulhasson. Mint a Kis Lap szerkesztője, ő írta maga hétről-hétre a temérdek szerkesztői üzenetet, amelyekben kis olvasóit a haza és szülők iránt való szeretetre, jóságra, becsületességre oktatta, de mindenkor játszva, kedvesen, sohasem professzori hangon. E lapnak én is szorgalmas versírója voltam és sok derűs, jóízű epizódra emlékszem vissza. Egy ízben ezt írta a szerkesztői postában egyik kis olvasónőjének: „Jegyezd meg magadnak, hogy minden becsületes embernek két neve van: családi és keresztneve. Miért írod hát leveled alá egyszerűen, hogy „Erzsébet.” Néhány nap múlva Pozsonyból a következő sorokat kapta a kis olvasónőtől: „Kedves Forgó bácsi! Én nem tehetek róla, hogy csak keresztnevem van. Ne tessék, kérem, ezért reám neheztelni. Hü olvasója Erzsébet.” Ekkor eszmélt rá Ágai, hogy ez egyszer kis olvasónőjének van igazsága, mert hiszen — Frigyes főherceg leánya volt. Itt említem meg, hogy Mária Valéria főhercegnő is hűséges olvasónője volt és sűrűn, szeretetreméltóan írt Forgó bácsinak. — Egy ízben „Hét légy meséje” című verses elbeszélésemet adtam át neki a Kis Lap részére. A mese arról szólt, hogy a légy-szülők hiába óvják hét esemetűjüket, azok világműködésükre túl indulnak és sorban pusztulnak el, mert nem tartják be szüleik intelmét, hogy óvatosak legyenek. Az egyik a forró lekvár gőzébe fullad, a második a kutya orrát piszkálja vakmerőségében s az bekapja, a harmadik puha ágyat óhajt s a pókhálóba teleszik, hol a pók áldozata lesz és így tovább. Végül csak egy marad s ez megfogadja, hogy nagyon fog vigyázni. Nem száll sem tűz, sem víz, sem állatok közelébe, hanem csak egy papírdarabra telepedett le. De jaj, ez légyölő papír volt s az utolsó is elpusztult. Erre Ágai a vershez a következő sorokat írta: A végének másképp kellene lenni. Úgy, hogy ez az utolsó légy élve maradt, mert a légyölő papírban semmi mérgező nem volt, szóval hamisított volt. No de ez csak tréfás megjegyzés, fűzte hozzá, a vers maradjon csak úgy, ahogy van.

Mint már több ízben említettem, nem óhajtok ezen kis megemlékezésben életrajzot adni, csak egyes jelesekéről kis epizódokat, amelyeknek tanúja voltam. Abban a szerencsében részesültem, hogy a nagy író, aki nálam harminc évvel idősebb volt, baráti szeretetével tüntetett ki. Feleségemmel gyakran jártunk hozzájuk és ő is — felesége akkor már majdnem teljesen világtalan volt — sűrűn fordult meg házukban. Még nyolevan éves korában is fürgén és daliásan mászta meg a második emeletet. Finom lelkületére vall, hogy sem lapjaiban, sem társalgásban, nem engedte a női nemet bántani. Jól tudta minden író, hogy izetlen, kétértelmű, trágár élekeknek ellensége, főleg, ha

azok nőkre vonatkoznak. Úgy szólván, hódolattal viseltetett a nők irányában s ha hölgyekkel találkozott, kik jóval fiatalabbak voltak is, mint ő, mindenkor tiszteletteljesen kezelt és ökölt. Amikor első feleségétől elvált s ez Bécsbe utazott, a pesti pályaudvaron várta azt, hatalmas virágcsokorral. A kedves tréfáknak és mókákknak barátja volt. Midőn *Sonnenhal* Adolf, a bécsi Burgszínház hírneves, magyar származású színművésze fellépésének félszázados jubileumát ülte, Ágai, ki gyermekkori pajtása volt, ezt sürgönyözve neki: „Ágai gratuliert dem Andern.” Egy másik jubileum alkalmával ezt táviratozta:

„Mehr wie der Publizisten zwölfe, Wiegen schöne zwei Adölfe.”

Tudniillik mindkettőnek keresztneve Adolf volt.

Hálával és szeretettel gondolkodok vissza a vele töltött szép órákra és büszke vagyok arra, hogy barátságával megíztetett. Mennyi jószág, mennyi szeretet, mennyi nemesség volt az ő szívében s aki közelében élt és megismerhette, az a lelki firdó gyönyörűségét élvezhette. Sűrűn kerestél fel leveleivel. De sajnos, rengeteg levélhalmazaimban most mindet nem találom. Sokszor látogatott fel hozzám s ha nem talált otthon, leült íróasztalomhoz s verses üzeneteket küldött. Mennyi humor és figyelmesség volt ezekben. Egyik újévi napon a következő verses sorokat találtam asztalomon:

Pont tizenkettőkor voltam nálad itten,

Íróasztalodról semmit el nem vittem.

Csak meggratulálni akartalak téged,

Kívánva új évben sok jót, egészségét.

Amint mondják: Legyen békesség, bor, búza,

Az ajtó felfáján gyönyörű mezüza

S neked és párodnak sohse legyen csüza.

Mindent, ami kedves, szép, finom és drága,

Azt kívánja nektek szeretettel Ága

I, ki itt volt ezen az új évben.

Klapancidám pedig ne vedyed rossz néven.

Eljegyzéseimkor levelében ezt írja: „Recipe Te mi ordinem honestorum virorum. (Befogadlak a tisztességes férfiak társaságába). Legszívesebb kívánataimmal, barátja Ágai.” — Midőn a Petőfi-Társaság tagjává választott, a következő levelet intézte hozzám: „1912. I/9. Kedves uram öcsém. A P. T. ünnepése méltó alkalmat szolgáltat nekem, hogy én is az ünneplők sorába álljak és szívből fakadó jókívánásaimat jelentssem önnek, nem csupán érdemelt kitüntetéséhez, de irodalmi munkásságához, melyei úgy nekem, mint népeimnek tartalmaz

pillanatokat szerzett. Mégis, midőn hamarosan következő utódot kívánok önnek, ezen nem éppen újabb „P. T.”-tagot, de egy csepp Felelőt értek. Reményilem, felesége ő Bájossága e részt velem érez. Isten áldja, éltesse. Igaz híve dr. Ágai Adólf, collegája in p. infidelium.” — Amikor 1913-ban 78-ik születésnapja alkalmával üdvözöltem, ezeket írta: „A 78-ik születésnapom fordulója alkalmából irántam tanusított szíves jókívánságát melegen és hálással köszönöm. Addig is, míg személyesen adhatjuk át forró üdvözleteinket ezer és egy öleléssel Ágai. — Nyolevanadik születésnapján gratulációmra így válaszol: „1915.3/4. Ha van okom siratni sánta voltomat, most van igazában, mikor önlabulag nem siethetek oda, hogy meleg szavakba öntsem hű érzéseimet mindkettőjük elé. De lesznek maguk is 80 évesek. Kívánja igaz hívők Ágai Adólf.”

Nagy írói sikerei mellette sűrűn és büszkén emlegette, hogy ő orvosdoktor és zsidó. Bécsben végezte az orvosegyetemet, ott kapta diplomáját, de csak néhány hónapig folytatott orvosi gyakorlatot a hatvanas években, de csakhamar abbahagyta. Lelkes zsidó volta nem ártott magasra ívelésének. Leghívebb barátai voltak *Györi* Vilmos, a jeles műfordító, pesti evang. esperes és *Berczik Árpád*, a kiváló színműíró és novellista. Az IMIT irodalmi osztályán sok éven át volt elnök és minden felolvasó ülésen ő ült az elnöki székből. Ugyanitt sok kedves rajzát olvasta fel gyermekkoráról és a régi zsidó életről. Ezen emlékeket megható szép színekkel festi az Utazás Pestről Budára és a Por és Hamú című műveiben s mélyen megindító, szerető szavakkal beszél mindig atyjáról, aki Dabason volt orvos.

Ha felkeresem az új zsidó temetőt, sohasem mulasztom el, hogy ennek a nagy írónak és nagy embernek sírkövénél meghatódottan meg ne álljak. Az obeliszre *Kozma* Andornak, hűséges munkatársának Ágairól szóló szép verse van véve. Amíg magyar irodalom lesz, addig Ágai Adólf neve ott fog ragyogni a legjelesebbek között.

(Folytatjuk.)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó*. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére be küldeni.

MARKÁS *modern írógép* olesón eladó. — Megtekinthető: d. u. 2 órától 8-ig. *Adám Sándor*, Vörösmarty-utca 15. II. 15.

ZSIDÓVALLÁSÚ 38 éves vidéki nagybank nyugdíjképes főtisztviselője vagyok. Mint sokan mások, magam is megkísérlem jövendőbelimet ezúton megtalálni olyan rendes külsejű, intelligens hölgy személyében, aki egyhangú magányomban derült, vidámságot hozna. Választ: „*Idéltisan gondolkozó*” jelisével a kiadóhivatal továbbít címemre.

KERESEK rokonom részére, ki nagyvárosban vezetők állású pozícióit tölt be, évi jövedelme 15.000 pengő, *jó zsidó családból* származó 30 év körüli magas termetű urileányt, ki reprezentálni tudjon, szerető anyja lenne egy bájos 8 éves fiúcskának. — Teljes című levelek vétetnek figyelembe, közvetítő kizárva, diszkréció biztosítva. Levelek: „15-20 ezer” jelisére a kiadóba kéretnek.

CSTINOSNAK MONDOTT, üzlettel rendelkező urileány férjhez menne 40 év körüli komoly, vallásos zsidó uriemberhez. Levelek: „*Boldog családi élet*” jelisére a kiadóba kéretnek.

NYUGDIJKÉPES vidéki uriember, havi 400 pengő jövedelemmel, nőszülne. Elvenne 26-30 év körüli csinos urileányt, ki boldog családi életre vágyik. Leveleket: „*Némi hozomány*” jelisére a kiadóhivatalba kér.

FŐTISZTVISELŐ, állásban, berendezett lakással, nőszülne. — Elvenne 36-40 évig jó zsidó családból származó úrhölgyet, lehet özvegy vagy elvált is; gyermek nem akadály. Anonym, ügynök kizárva, diszkréció biztosítva. Leveleket „*Boldog élet*” jelisére a kiadóhivatal továbbít.

GIMNÁZIUM és elemi iskola közelében 1-2 diákot, vagy egy urat teljes ellátásba vennék. Orthodox kóser háztartást vezetnek. Levelek: „*Otthoni ellátás*” jelisére a kiadóhivatalba.

MEGBIZHATÓ, komoly urak és hölgyek nagy kereseti lehetőséghez juthatnak előfizetések gyűjtésével. Jelentkezés: *VII., Erzsébet-körút 18., jszt. 1., d. e. 9-10 óráig.*

IPARMŰVÉSZNŐ vállal művészi frivolitás (hajómunka) készítését és tanítását. Levelek: „*Vidékre is elmegyek*” jelisére a kiadóba kéretnek.

ISKOLASGYERMEKEK korrepetálását és német nyelv tanítását elvállalná magas műveltségű urinó. Megkeresések: „*Nagyon szerény díjazásért*” jelisére a kiadóba.

VIDÉKIEKNEK IS különbejáratú, csinosan bútorozott szoba heti és havi árban azonnal kiadó. — Cím: *VII., Péterffy Sándor-utca 7., III. 8. Kruuszné.*

TELJES ELLÁTÁST adnék nyugdíjas, vagy más biztos egzisztenciával bíró uriembernek. — Leveleket: „*Nyugodt otthon*” jelisére a kiadóhivatalba kérek.